

EX LIBRIS SZÖLGYEMYPAL

sz-70

73/1

KISGRAFIKA

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE

pártoló tagok

(Folytatás)

LACKÓ-SZILÁGYI Imre
Püspökladány,
Kossuth u 16

LAJTAI Zoltán
Pécs, Jókai u 8

LANTOS István
Budapest, V.
Jókai tér 8

LÁKICS István
Zalaszentgrót,
Lenin u 11/b

LOKODI Árpád
Gyöngyös,
Szövetkezet u 6

LUPTÁK Mihály
Budapest, IV.
Pozsonyi u 2/b X.47

MARCHESI Livia
Szeged,
Dugonics u 1/a

MATOLCSI Lajos
Püspökladány,
Zrinyi u 2/d

MILUS Judit
Cegléd,
Csolnak u 22

MOLNÁR Erzsébet
Budapest, VII.
Izabella u 8

MÓDIS Éva
Szeged,
Korányi rakpart 2

MÖDL Krisztina
Budapest, VIII.
Landler J. u 38

NAGY Barna
Komádi, Fő u 110

NAGY Csaba
Eger, Bezerédi u 15

NAGY Sándor
Zalaszentgrót,
Lenin u 1

NOVACEK Péter
Kaposvár,
Vöröshadsereg u 10

NYERGES Pál
Budapest, II.
Pasaréti ut 15

ORSZÁGOS SZÉCHENYI
KÖNYVTÁR
Budapest, VIII.
Múzeum krt 14-16

OROSZ Tibor
Budapest, XIII.
Fürst S. u 3

ORGOVÁNYI Ferenc
Szerencs, Park VI.

ÖCSI Erzsébet
Zalaszentgrót,
BBA gimn. koll.

ÖRY Margit
Nagyrabé,
Kossuth u 11

PACSI Krisztina
Rezi, Rákóczi u 46

DR. PAIZS László
Zalaszentgrót,
Lenin u 25/7

PAPP Emil
Budapest 82
Postafiók 57

PAPP Katalin
Szeged,
Roosevelt tér 10

PAPP Péter Pál
Szeged, Klauzál tér 5

PASTINSZKY Miklós
Budapest, IX.
Ráday u 22

PÁPAI István
Komádi,
Művelődési ház

PÁZMÁNY István
Budapest, IX.
Mester u 4-6

PINTÉR Lajos
Dunaujváros,
Bocskai u 12

DR. POZSGAI Jenő
Zalaszentgrót,
Lenin u 40

RÁKÓCZY Ferencné
Budapest, V.
Irányi u 1

RÁTKAY Rudolf
Mosonmagyaróvár,
Kötélgyártó u 1

SEBESTYÉN Sándor
Eger, Szovjet
Hadsereg u 80

DR. SEMSEY Andorné
Budapest, XII.
Magyar Jakobinusok
tere 4/a

SKULTÓTI Erzsébet
Cegléd, VII.
Városszél 61

SOLYMOS Márta
Szeged, Gőz u 4

SOMLÓI Antal
Budapest, I.
Halász u 1

DR. SOÓS Imre
Budapest, VI.
Népköztársaság u 28

SUDA Gábor
Budapest, IX.
Mester u 34

SZÁSZ Sándorné
Budapest, XIV.
Egressy ut 78

SZATYOR Győző
Bogdasa /Baranya m/
Vasut u 17

SZELL Zsuzsanna
Hajduszoboszló,
Hősök tere 19

SZENTKERESZTI Árpád
Pécs, Mindszent u 11

SZOKOLA Zsuzsa
Szeged,
Dugonits tér 2

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESETŐJE — XII. ÉVF. 1. SZÁM
SZERKESZTŐ: GALAMBOS FERENC — A KIADÁSÉRT FELEL:
RÉTHY ISTVÁN K. B. K. TITKÁR — BUDAPEST, II. JÚLIA U. 2/C.

DR. PETRIKOVITS LÁSZLÓ

Ismét megfogytakozott a magyar gyűjtők tábora. Dr. Petrikovits László halálával olyan férfi távozott közülünk, aki mint ember és mint gyűjtő a humanista embereszmény ritka megtestesítője volt, gyűjteményeinek sokoldalúságával és szakszerűségével pedig példaképül szolgálhat a jelen és a jövő korok gyűjtőinek. Nyíregyházán született 1901. június 18-án, ötgyermekes tanítócsaládból. Édesapja, a kis fizetésű "nemzet napszámosa" nehéz körülmények között is taníttatta gyermekeit; Petrikovits László középiskoláinak elvégzése után a debreceni egyetemre került, ahol 1928-ban szerzett orvosi diplomát. Csakhamar Szerencsen telepedett le és orvosi gyakorlatát ott folytatta nyugdíjbavonulásáig.

Dr. Petrikovits László az orvosi munkát hivatásnak és nem foglalkozásnak tekintette. A gyógyítás fanatikusa volt és ha segíteni kellett, sosem kimél-

FERY Antal fametszete X2 és klisényomata P1

te önmagát. Akkor, amikor még ritka jószág volt az autó, gyakran járt át gyakran a nyolc kilométerre fekvő Monokra betegeihez és ha szükség volt rá, nem egyszer az orvosságot is maga vette meg. De szerette az állatokat is. A "madaras doktort" ismerték az egész vidéken a gyerekek; a fészekből kiesett madárfiókákat, a töröttszárnyu vagy lábú madarakat hozzá vitték és ő felnevelte, meggyógyította őket - a "betegszállító" pedig cukrot vagy pénzt kapott.

Orvosi hivatása és a családja mellett a gyűjtés töltötte be az életét. Gyűjtésében elsősorban az ösztönözte, hogy a mult minél több kulturemlékét mentse át a jövőnek. A gyűjtést azonban nem tekintette öncélnak. Gyűjteményeihez igyekezett a szükséges szakmai tudást is elsajátítani, ami gyűjtői érdeklődésének sokoldalúsága miatt nem volt könnyű feladat. Sok tudás-barátja volt és a gyűjteményeihez kapcsolódó szakmai felkészültségét mi sem bizonyítja jobban, mint az, Erfurtban utaztában vitába keveredett a muzeum igazgatójával egy lelőhely szempontjából közelebről meg nem határozott tárgy valószínű lelőhelye kérdésében - és neki volt igaza!

Nyári vakációit külföldi utazásokra használta fel. Bejárta - gyakran gyakran - Ausztriát, Németországot, Bulgáriát, Törökországot stb. Minden érdekelte: A táj és az emberek, a mult és a jelen, de leginkább a muzeumok vonzották, ahol a gyűjteményeihez szükséges szakismereteit gyarapította. Külföldi utjai alatt is gyűjtött és mindig tömött hátizsákkal, bőröndökkel tért haza.

Petrikovits László a harmincas évek elején kezdett gyűjteni. Könyvekkel és ex librisekkel kezdte, később azonban gyűjtési köre és érdeklődése egyre szélesedett. Nagy cseréket bonyolított le, kapcsolatban állt szinte az egész világgal. Ömlöttek hozzá a levelek és a csomagok és a szerencsi posta nem egyszer kénytelen volt hozzá külön kézbesíteni.

A második világháború beleszólt az ő életébe is és ebben nem volt semmi köszönet. Maga fogságba esett, gyűjteményeinek a legnagyobb része pedig elpusztult. Amikor a fogságból hazatért, előlről kellett kezdenie mindent.

FERY Antal fametszete X2

És Petrikovits Lászlónak volt ereje, hogy előlről kezdje a gyűjtést. Gyűjteményeinek újbóli kiépítéséhez 1951-ben fogott és gyűjteménymunkáját nagy lendület, sokoldalúság, hozzáértés és az anyagi áldozatokra való készség jellemezte. Munkája azonban hamarosan megteremtette a maga gyümölcsét. Gyűjteményeinek országos híre lett, kiállításokra nem egyszer kölcsönöztek tőle anyagot. Mellesleg olyan baráti körre tett szert bel- és külföldön egyaránt, ami csak a legnagyobb gyűjtők sajátja. Elismerés és gyűjteményeinek jó híre kísérte gyűjtőmunkásságát világszerte.

Sok mindent gyűjtött. Lehet, hogyha szűkebbre vonja gyűjtési területét, egy-egy vonatkozásban talán többet ért volna el, de Petrikovits Lászlónak nem volt szíve semmiről sem lemondani, amit a gyűjtéshez szükséges szerencse és a céltudatosság eléje hozott, mert úgy érezte, meg kell mentenie mindent, ami arra érdemes.

A tudás alapja a könyv és így természetes, hogy Petrikovits Lászlót a könyvgyűjtés élete végéig elkísérte. A régi könyvek éppen úgy érdekelték, mint a modern szakkönyvek, vagy bibliofil kiadványok. Szerencs környékén sok régi könyvet szedett össze. Ritkaságaiból sokat juttatott a sárospataki Ref. Kollégium híres könyvtárának, de a legritkábbakból juttatott az Országos Széchényi Könyvtárnak is.

A természeti tárgyak közül csigákat, kagylókat és ásványokat gyűjtött. A természetrajz vonalán is nagy cseréket bonyolított le, de ásványokat környékbeli kirándulásai, külföldi utjai alkalmából maga is gyűjtött. Az állattanban a Molluscák (csigák, kagylók) terén olyan ismeretekre tett szert, hogy gyűjteményének darabjait maga határozta meg, de maga határozta meg ásványait is. Amikor nyugalomba vonult és gyűjtési körét szűkíteni kellett, csiga-, kagyló- és ásványgyűjteményét értékesítette.

A régészet mindig közel állt hozzá. A környéken, szántáskor, szőlőtelepítéskor előkerült leleteket hozzá vitték; beteget ezzel kedveskedtek neki. De

nemcsak ásatási anyagot, az újabb korok emlékeit is gyűjtötte; különösen Rákóczi- és Kossuth ereklyéi emelkedtek ki a gyűjteményéből. A régészet terén voltak a legalaposabb szakismeretei és ez, valamint gyűjteményének értékes anyaga sok régész-barátot szerzett neki. Ha régésznek készül, ma minden bizonnyal a legjobbak között tartanák számon.

Mint aki a nép között élt és szerette az egyszerű embereket, szinte természetes, hogy néprajzi tárgyakat is gyűjtött. Persze csak azt, ami egy lakásban elhelyezhető; inkább kerámiákat, fafaragásokat stb., mint munkaeszközöket. Elsősorban Szerencs és környéke kisebb néprajzi tárgyai érdekelték, de szép darabjai voltak az ország más tájairól is.

Aki régiségeket gyűjt, az nem hagyhatja ki a régipénzeket sem. A numizmatika külön tudomány; sokat kapott a régészettől, de régészet is sokat köszönhet neki. És aki régi pénzt gyűjt, azt az érem sem hagyja érintetlenül, de vonzza a bankógyűjtés is. Petrikovits László régipénz-, érem és papirpénz gyűjteménye, ha nem is tartozik a legnagyobbak közé, nem egy ritka darabot foglal magában. Régipénz gyűjteményétől azonban még életében megvált, érem és papirpénz gyűjteménye azonban ma is a család birtokában van.

Petrikovits László gyűjteményei közül képeslevelezőlap gyűjteménye vált országos jelentőségűvé, mivel ez a legnagyobb ilyen gyűjtemény hazánkban. Képeslevelezőlap gyűjteményét 1951-ben alapozta meg, egy, Bartók Lajos debreceni antikváriustól vásárolt 9000 darabos kollekcióval. Csakhamar felismerte a képeslevelezőlapok kulturtörténeti jelentőségét, helytörténeti nélkülözhetetlenségét, az izlés- és nyomdatörténetben betöltött szerepét. Őriási energiával (és nagy anyagi áldozattal) vetette rá magát erre a gyűjtési ágra, nagy tételekben vásárolt (egy nálam történt látogatása alkalmával az akkor vásárolt képeslevelezőlap tömeget konténerben adta fel otthoni címére), a duplumanyagot pedig cserére használta fel. Kapcsolatban állt a világ minden jelentős képeslevelezőlap gyűjtőjével. A hatvanas évek közepére gyűjteménye 400.000 darabra szaporodott és a világ harmadik legnagyobb gyűjteményeként tartották számon. Gyűjteményére felfigyelt az Országos Széchényi Könyvtár is (amely a képeslevelezőlap termésnek a kötelespéldány törvény ellenére is csak a töredékét tudta begyűjteni), a gyűjteményt helyszínen megtekintő Dr. Borsa Gedeon a gyűjtemény minden körülmények közötti megvásárlását javasolta és hogy a gyűjtemény mégis Szerencsen maradjon, az egyedül Petrikovits Lászlón mulott, akinek - mint később látni fogjuk - a gyűjteménnyel más céljai voltak. A képeslevelezőlapok rendezési módszerét is kidolgozta és ezt az írását a dorogi "Ki Mit Gyűjt Klub" "Gyűjtők" című folyóiratában tette közzé. A Petrikovits-féle rendezési elv mindmáig a legfelhasználhatóbb minden képeslevelezőlap gyűjtő számára. E gyűjteményének jelentőségét csak egy ténnyel szeretnénk alátámasztani. Amikor a helytörténetet hallatlan szakértelemmel művelő Zenta városa kiadta a zentai látképek ikonográfiáját, a régi képeslevelezőlapok legnagyobb részének a leírása Petrikovits László gyűjteményének a felhasználásával történt. Bennünket Petrikovits László gyűjtői működéséből ex libris gyűjtői tevékenysége érdekel leginkább, mert szinte ezzel kezdte a gyűjtést és nem hagyta abba haláláig. Tagja volt a MEGE-nek, első lapjait pedig az ugyancsak szerencsi származású Fery Antal készítette. Neve először a MEGE 1939 évi csereregységében szerepelt; ekkor egy rézkarcral (Pomogáts), két fametszettel (lván

AVOTHA Géza
Linómetszete X3

zilárd), három linómetszettel (Fery Antal) és husz klisével cserélt (Borsos, Coridesné, Farkas, Fery Antal, György stb.) A Fery Antal készítette első ex librisei közül a bélyegnagyságu portré-ex librisek jelentősek (Ady, Petőfi, Dante, Gutenberg stb.), de Fery Antal készítette legszebb fametszetű ex libriseit is. 1939 : Op. 15., 1940 : Op. 60., 1956 : Op. 160., 161., 162., 1961 : Op. 188., 205. (Megalakulásától kezdve évekig tagja volt a KBK-nak is és ár megszorodott anyaggal cserélt; a KBK. 1962. évi cserelistájában már harminc fametszetű (Fery, Iván, Mollerup stb.), harminc klisé (Fery, György Antal, Mühlbeck, Spányi stb.) és egy litográfiai lapot (Stettner Béla) kínált. A felsorolt művészekon kívül azonban mások is (Lavotha Géza, Nechánzky József stb.) készítettek ex libriseket és alkalmi grafikákat a részére. A Petrikovits-féle ex libris gyűjtemény mennyiségileg nincs meghatározva, de kb. 20.000 darabra tehető. És aki ex librist gyűjt, az gyűjt nagygrafikákat és bélyegeket is...
A Petrikovits gyűjtött.

Saját házában lakott; a hatvanas évek elején jártam otthonában. A szekrények, polcok, falak és sarkok gyűjteményeinek különböző darabjaival voltak tele. Rendelőjében, íróasztala mellett nagy, régi láda állt: Oda süllyesztette az új szerzeményeket mindaddig, amíg meghatározásukhoz, végső elhelyezésükéig ideje nem jutott. Amikor gyűjteményeinek jövő sorsa felől érdeklődtem, csak mosolygott, de a válasszal adós maradt...

Dr. PETRIKOVITS LÁSZLÓ

N

Neckőszky József
1963

NECHÁNSZKY József
rézkarca C3

A hatvanas évek közepe felé ez az örök nyugtalan, mindig tevékenykedő ember betegeskedni kezdett. A szívével volt baj. Ekkor fogamzott meg benne a gondolat, hogy gyűjteményeinek egy részét Szerencs községre hagyja. Maga vallotta, hogy a hazától nemcsak kapni kell, de adni is kell neki. Ezt az elvet a maga részéről gyakorlatban is megvalósította. Szerencsen élte le élete nagyobbik részét; muzeumalapításával olyan intézményt kívánt létrehozni, amely bizonyos szempontból országos jelentőségű. Ezt sikerült is elérnie.

Elképzeléseit 1967. júliusában valósította meg. Erről vall az alább szó szerinti idézett "Adománylevel":

"Én, Dr. Petrikovits László nyug. főorvos, szerencsi lakos, azon gondolatától vezérelve, hogy Szerencs község, valamint a szerencsi járás társadalma szocialista kulturája emeléséhez hozzájáruljak, a tulajdonomat képező képeslevelezőlap- és helytörténeti gyűjteményemet, tudományos könyvtáramat, valamint Rákóczi és Kossuth ereklyéimet Szerencs községnek adományozom.

Kikötésem, hogy e gyűjtemény Szerencs községből ne kerüljön el és azt a helyet, ahol őrzik, a Szerencs Községi Tanács Végrehajtó Bizottsága nyilvánítsa muzeummá.

Fenntartom magamnak azt a jogot, hogy életemben a gyűjtemény fejlesztésében, a muzeum szakmai munkájában részt vehessek.

A szerencsi Községi Tanács Végrehajtó Bizottsága a fentebb körülírt Dr. Petrikovits László adományát köszönettel elfogadja. Igéretet tesz arra,

hogy a gyűjteményt a jó gazda gondosságával megőrzi, kezeli s annak fejlesztése érdekében odaadón munkálkodik. Ezennel kinyilatkoztatja, hogy a gyűjtemény helyének muzeummá nyilvánítása érdekében a szükséges intézkedéseket megteszi.

Ezt az okmányt felolvasás és megértés után Dr. Petrikovits László és a szerencsi Községi Tanács Végrehajtó Bizottsága nevében Tóth Lajos VB. elnök két tanu előtt saját kezűleg aláírták.

Szerencs, 1967. július 15.-én. Aláírások s.k."

Petrikovits László a szerencsi Helytörténeti Múzeumnak átadta több, mint 400.000 darabból álló képeslevelezőlap gyűjteményét, (amely időközben már fél millió darabra szaporodott), helytörténeti és néprajzi gyűjteményét, könyvtárának a gyűjtési ágakkal kapcsolatos anyagát, a Rákóczi és Kossuth relikviákat, valamint egy kisebb ex libris kollekciót (kb. 1200 darab), amelyből a múzeumnak helyet adó volt Rákóczi házban állandó kiállítást rendezett és ehhez vezető is készült. (Magyar ex libris a XX. században. Vezető a szerencsi Muzeális Gyűjtemény állandó kiállításához. Összeáll. Semsey Andor. Szerencs 1968. 15/1/1. 12 t.) Az állandó ex libris kiállítás mintegy 500 lapot mutat be 46 húszadik századi magyar ex libris művésztől.

A múzeum Helytörténeti Múzeum-má való nyilvánítása megtörtént. Petrikovits László haláláig állandóan gyarapította a gyűjteményt és annak elrendezéséhez, feldolgozásához hasznos tanácsokat adott. A kis múzeum Angyal Béla muzeumigazgató vezetésével azóta is állandóan fejlődik és gyűjteményei nemcsak helyi igényeket elégítenek ki, de képeslevelezőlap kollekciója révén országos jelentőségűvé vált.

Dr. Petrikovits László a múzeum megalapítása után nyugodtan nézett a jövő elé, amelyről tudta, hogy részére már nem sok jót tartogat. Egyre gyakrabban kellett kórházba vonulnia, ereje egyre fogyott és 1972. szeptember 22-én pontot tett élete végére a halál. Elmulása pótolhatatlan veszteség nemcsak hozzátartozóinak, szűkebb pátriájának, Szerencsnek, de a magyar műgyűjtés ügyeinek is. Emlékét azonban múzeum-alapításával halhatatlanná tette és neve sosem fog hiányozni a magyar műgyűjtés és muzeológia történetéből. Galambos F,

Pam. G.
Rueter
fametszete X2

FORBÁT ALFRÉD

1897-1972

A század első két évtizedében, annak ellenére hogy az 1903. és 1913. évi exlibriskiállítások és A Gyűjtő exlibris különszáma erős érdeklődést keltett az exlibris iránt gyűjtők és művészek között egyaránt, mindössze két exlibris-mappa látott napvilágot és mindkettő 1916-ban: Szigethy István: Exlibris. Rajzos könyv (Bev. Karinthy Frigyes) c. munkája és Forbát Alfréd: 10 exlibris című mappája. Szigethy Istvánnal meglehetősen sokat foglalkozott a magyar művészettörténeti irodalom, Forbát Alfréd nevét azonban hiába keressük a magyar exlibris multjával foglalkozó kiadványokban és folyóiratokban, pedig mappája és az abban összegyűjtött tíz egyéni hangú exlibrise révén méltán megérdemli, hogy munkásságát nyilvántartsuk és az uttörőknek kijáró érdeklődéssel jegyezzük fel életének és művészeti tevékenységének fontosabb állomásait.

Forbát Alfréd 1897. március 31-én született Pécsen; ott végezte elemi- és középiskolai tanulmányait is. Festészetet és építészetet Budapesten és Németországban tanult. Mint festő, az absztrakt irányzat követője lett, alig husz éves korában megjelent exlibrismappája azonban még természetelű művésznek mutatja. Talán az első világháború egymásra torló gondjai, vagy az ismeretlen név okozta azt, hogy a munka meglehetősen észrevétlen maradt; egyedül a Könyvtári Szemle 1917. évi cikke ismertette, valószínűleg Kóhalmi Béla tollából. A mappát egyébként a korszakot tárgyaló nemzeti bibliográfia (Kozocsa: Magyar könyvészet 1911-1920) sem tartja számon. A mappa körüli csend azonban nem ártott a munka sikerének; a Szent György Céh kiadásában és mindössze 100 példányban megjelent munkát a Szent György Céhben tömörült exlibris-gyűjtők napok alatt szétkapkodták és ma már antikvár-forgalomban is hiába keresi az ember. Érdekes megjegyezni azt is, hogy a Szent György Céhnek A Gyűjtő exlibris különszámában ismertetett exlibrismappa kiadási tervében nem találjuk a nevét, mégis ott jelent meg, míg a beharangozott exlibrismappák (Nagy Sándor, Bayros Ferenc, Gara Arnold, A. de Riquer, Bottka Miklós, Divéky József, Conrad Gyula, Sassy Attila és Silvio Sartori) sosem láttak napvilágot. Valószínű, hogy Forbát Alfréd exlibrisművészete érett mesternek is becsületére valló alkotásai indokolták a joggal és megérdemelten - az üstökös-ként jelentkező fiatal művész exlibriseinek a kiadását.

Amikor Forbát Alfréd mappája megjelent, a szecesszió már haldoklott, mert kiélte magát; a grafikusok egy része a realizmushoz tért vissza, másik része pedig az expresszionizmus felé menetelt. Forbát a realizmus útját választotta; egyedül a "Gy. Alexander Erzsi" c. lapja őriz szecessziós emlékeket. A

EX LIBRIS COMITIS SUPRORNI S. GADLSEIBERII

ombos fa alatt ülő olvasó nőt körülvevő buja vegetáció a szecesszió fegyverárának megszokott eszköze, bár Forbátnál itt is higgadtabb, kiegyensúlyozottabb formában jelentkezik. Saját maga részére készített exlibrise (két egérrág-a fóliánsan Nietzsche maszkja) témában nem hoz újat, de rajzi megfogalmazásával, harmonikus kompozíciójával a kor legszebb exlibrisei közé tartozik és Nietzsche szerepeltetésével lelki portrét is ad. Az "ex libris et musicis Hanák Árpád" (Beethoven babérkoszorus maszkja, alatta a felirat barokkos vonalú emblemmében) lehiggadt klasszicizmust, erőt sugárzó nyugalmat és hallatlan szellemi atmoszférát revellál. Az "ex libris Dr. Glatz Ernő" a művész építészeti tudiumaira utal: tornyos középkori épület mögött modern bérház huzódik meg s az előteret alkotó nyers téglafal a rajta átbukó lonccal hármastagoltsága ellenére is megbonthatatlan kompozíciós egységet alkot, ahol a vízszintesek és függőlegesek szimmetriája hideg eleganciát áraszt. Az "ex libris Ladislai de Kis" címeres lap, amely heraldikus hűsége mellett a feliratot magában foglaló nyolcszög keretével s a címer mögötti teret kiegészítő geometrikus díszítésével a régies témája ellenére is modern alkotássá. Az "ex libris Mansfeld Ottó" ugyancsak építészeti témának hódol; a görög oszlopos és timpanon által lezárított félköríves kapu mögött olasz táj látszik; a kapu feletti rokokó virágfüzérrel körülvevett s a feliratot hordozó tábla pedig centrális helyet foglal el. A különböző stílusú építészeti elemek egybekomponálása az ellentétek harmoniáját remti meg. Az "ex libris Bodó Pál" is szokványos témát dolgoz fel (nyitott könyv, boroslüveg, koponya) - mégis modernül hat; a mintás háttér a zord tényt erősen enyhíti és ha nem is meghitt, de békés csendéletté szelidíti. Az

ellentétek itt is jól szolgálják a gondolati elem érvényre juttatását: bor és halál - életöröm és örök nyugalom - drámai alaphangot visznek a csendélet-jellegű kompozícióba. Hasonlóan hagyományos témát (nyitott könyvön égő gyertya és bagoly) fordít korszerű formanyelvre az "ex libris Raab Andor" is; az aprólékos kidolgozás nemcsak komoly művészi becsvágyra, de festőiségre valló törekvésre is utal. Csendélet-jellegű a "Fuchs Andorné könyve" c. lap is; az oszlopos empire óra, előtte nyitott könyvvel a muló idő okos kihasználására és az olvasás csendes örömeire utal; a háttér zsinórral összehuzott sötét drapériáján a fehéren hagyott s csak körvonalalaiban lezárt tárgyakat jól kiemeli. Az olasz épületszoportot bemutató "ex libris Forbát Alfréd" (kupolás épület, karcsu renaissance torony stb.) ugyancsak az építészet, a "kőbe fagyott muzsika" birodalmába visz el bennünket; az épülettömeg klasszikus nyugalma, kiegyensúlyozott társítása időtlenül szép alkotást eredményez. A prágai Szent György szabrot ábrázoló lapon maga a műalkotás dominál: ami ebben a lapban egyéni, az a domboru felületek foltokban való összefogása.

Forbát Alfréd exlibrisei heliogravür kivitelben készültek: a tollrajzokról készült fényképeket vasoxiddal való maratással mélynyomásra alkalmas rézlemezekre vitték át és kézisajtóval ezekről auripigment másolatokat készítettek. A Karel Klic által kidolgozott eljárás, amely a huszas évekig a könyvillusztrációnak is kedvelt technikája volt, a vonalak maradéktalan épségben tartása mellett melegen és lágyan adja vissza a színárnyalatokat, drágasága miatt azonban inkább csak a kisebb példányszámban megjelent munkáknál alkalmazták. Forbát Alfréd exlibriseinek kivitelezésénél is ezért esett rá a választás.

Forbátot építészeti tanulmányainak befejezése után végleg az építészet hódította el. 1920-22 között a weimari Bauhausban dolgozott Walter Gropiusnak, a Bauhaus alapítójának munkatársaként; 1924-25-ben Thessalonikiben, 1925-től Berlinben tevékenykedett. Mint építészeti régész részt vett Dörpfeld olympiai ásataisaiban is. A Bauhausban ekkor sok magyar működött, de Forbát Momoly-Nagy László, Breuer Marcell, Molnár Farkas, Réh Alfréd, Kállai Ernő és Fischer József mellett is eredményes munkát végzett. Berlini működéséhez tartozik (Barmiggall és Gropiussal együtt) Berlin-Siemensstadt építése (1929-31), városi sporttelep építése Berlin-Eichkampban (1929-30), a haselhorst-spandaui 1250 lakásos lakótelep tervezése; ez utóbbit többedmagával végezte. Hitler hatalomrajutása után hazajött és Pécsen tevékenykedett 1933 és 1938 között; itt főleg bérházak tervezésével foglalkozott. 1938-ban Svédországba települt át s mindmáig ott dolgozik, mint az ország megbecsült építőművésze. Lundban (1945-től) egész városrész tervezése és építése fűződik a nevéhez, ugyanakkor több svéd város részére készített modern szempontokat érvényesítő, nagyvonalú városrendezési terveket.

A Forbát exlibrismappa nemcsak beköszöntője, de hatyudala is volt a kiváló művésznek. Nevével később a magyar exlibrisművészetben nem találkozunk. Amit azonban elveszítettünk a réven, azt visszakaptuk a vámon: az építész Forbát Alfréd három ország: Magyarország, Németország és Svédország építészettörténetébe írta be a nevét. Exlibris-művészeti tevékenységével kapcsolatban elmondhatjuk, hogy egy művészt nem a mennyiség hanem a minőség fémjelez s így joggal tarthat számat Forbát Antal is arra, hogy exlibrisművészeink között számon tartsuk.

Cikkünk megírása után, 1972 júniusában adott hírt a világsajtó Forbát Alfréd haláláról. Lennart Uhlin svéd egyetemi tanár a Dagens Nyheterben közölt nekrológiájában úgy ír róla, hogy "rendkívüli építész életműve fejeződött be Fred Forbát halálával". Halála előtt még sikerült befejeznie emlékiratait, amely minden bizonnyal nemcsak a nagy építőművész életéről ad számot, de fontos forrásmunkája lesz a huszadik század építészettörténetének is. G. F.

FESZT
LÁSZLÓ

EX~
LIBRIS
GÁBOR
DÉNES

Kiállítóművészként, főiskolai tanárként, könyvgrafikusként régóta ismerik. 1970 szeptemberében a Nemzeti Galéria tárlatlátogató közönsége is találkozhatott harmadfél-száz lírai töltetű, nagyon magas művészi intellektusról tanuskodó grafikájával, ám az ex libris területére alig egy esztendeje "robbant be". Akkor azonban olyan teljes fegyverzettel jelent meg, hogy első nyilvános szereplésén, a XIV. Nemzetközi Ex libris Kongresszuson máris elnyerte a pályázat II. díját.

Mi a titka ennek a sikernek?

Elsősorban azt kell hangsúlyoznunk, hogy művészetének hajszálgöckerei nagyon mélyre, a néphagyomány humuszáig nyulnak le, alkotásainak indító im-

pulzusai azonban mindig lüktető korunk problematikájában fogantak, az eredmény pedig az a sokszólamu, szinompás, "fesztlászlós" grafika (nincs találóbb jelző!), mely a szemlélet úgy ragadja magával és olyan erővel kényszeríti aktív elmemunkára, hogy közben megajándékozza a műélvezet csak legmagasabb régióiban nyerhető élményével, aki a befogadás után önkéntelenül is Vörösmarty felejtethetetlen sorait parafrázálja: "Köszönjük élet! áldomásodat, Ez jó mulatság, férfimunka volt!"

Feszt László tősgyökeres kolozsvári. Születése óta (1930 október 17) megszakítás nélkül a "kincses város" honpolgára. 1949-ben lépte át először a "Ion Andreescu" Képzőművészeti Főiskola kapuját, melynek öt évig hallgatója volt, majd 1954-től mindmáig a grafikai tanszak egyre megbecsültebb tanára.

Diplomája megszerzése óta nem hiányzott egyetlen hazai országos tárlatról sem és ugyancsak mindig jelen volt a külföldön rendezett román képzőművészeti kiállításokon is, Rigától Buenos Airesig és Varsótól Tokióig. Ma már jó félszáz külföldi szereplést lehetne neve után felsorolni.

Egyéni kiállítással 1964-ben jelentkezett először, Kolozsváron. Két év múlva a főváros, Bukarest közönsége láthatta változatos technikával készült, nagyméretű grafikáit, majd a franciaországi Saint Laurent du Pont-ban mutatkozott be 1969-ben. 1970-ben - mint említettük - Budapesten állít ki, ezt követően még ugyanezen évben egy újabb bukaresti kiállítás, aztán 1972-ben a svájci Grenchen-ben szerepelt meghívott művészként.

Ex librisszel - mint mondtuk - alig egy éve kezdett foglalkozni, éppen e sorok írójának biztatására, de máris jó kéttucat lapját őrizhetik az igényes gyűjtők, melyek a legváltozatosabb technikával és művészi felfogásban készültek. Linóleum-, fa- és rézmetszetei, rézkarcai, vagy kombinált technikával készült kollográfiái új, friss szint hoztak az ex libris műfajába. Ha a megkezdett uton tovább halad, hisszük - és kívánjuk is! -, hogy mind magának, mind a műbarátoknak sok örömet fog még szerezni.

Gábor Dénes

MESKÓ Anna és PÓKA György linómetszete X3

M. KISS JÓZSEF

Napjainkban a muzeológia is kilépett a szaktudományok előkelő, hűvös lefántcsonttornyából és egy népközpontu kulturpolitika következtében az ismeretterjesztés, a népművelés nélkülözhetetlen eszköze lett. A tudományos munka s a népművelés karöltve szolgálják az emberfők kiművelését és ez a kettősség rős szemléletbeli és módszertani változásokat hozott. A szaktudósok munkája iellé felzárkózott a grafikusok, belső installátorok, világítástechnikusok munkája is és segítségükkel, a kiállításokon keresztül a muzeumok holt anyaga letre kelt és egyre nagyobb tömegeknek válik napról napra a tudás forrásává az élmény kutfejévé. A muzeumi kiállítások rendezésében, de a muzeumi állítások rendezésében, de a muzeumi munka más fázisaiban is egyre nagyobb zerepet kapnak a grafikusok. Feliratok, magyarázó képek tárgyábrázolások mellett, amelyek realista megkööttsége természetes, módjuk nyílik a szabadabb üvészi tevékenységre is, mert a tárgyi emlékek közötti időbeli űrt gyakran a intáziát is igénylő grafikákkal kell kitölteni. És bármennyire is óriásit fejlődött a fototechnika, a muzeumi kiállítások megrendezésében a kiadványok emléletesebbé tételében még mindig nélkülözhetetlen a grafikai illusztráció.

Muzeumi grafikai területen dolgozik M. Kiss József is, a keszthelyi Balatoni Múzeum, a kisgrafika most kiépülő új fellegvára grafikusa, akinek ex libriseket is magában foglaló munkássága megérdemli a magyar kisgrafika barátainak a figyelmét.

M. Kiss József 1936. május 15-én született a somogy megyei Marcaliban. A nagyszülőknél eltöltött Balaton melletti nyarak nemcsak a magyar tenger szerelmésévé tették, de később kiváló hajóépítővé is; fivérével együtt tizenhárom vitorlás tervezése és építése fűződik a nevéhez. A középiskola elvégzése után az agrártudományi egyetemre iratkozott be és gazdásznak készült. A családi légkör azonban (egyik huga operaénekes, a másik irodalmár, bátyja pedig iparművész) csakhamar más irányt adott az életének. Második évben otthagya az egyetemet és színésznek csapott fel; 1956–1958 között a kaposvári Állami Báb-színház tagjaként működött. A sors azonban ismét beleszólt az életébe: Megnősült. A vándoréletet abba kellett hagynia. Könyvtárosi oklevelet szerzett; a rajz és a mintázás azonban, amelyekkel már színész korában eljegyezte magát, (a kaposvári Állami Báb-színház több darabja M. Kiss József diszleteivel került a közönség elé) egyre jobban az ígérete alá vonta. Könyvtárosi évei alatt a grafika és a festészet töltötte ki minden szabad idejét. Az alapismeretek megszerzéséhez Mikus Gyula segítette s hogy nem is kevés eredménnyel, azt 1964 évi keszthelyi kiállítása is bizonyította. A sikerhatása alatt felhagyott a könyvtárosi mesterséggel és teljes energiájával a képzőművészet felé fordult. Érdeklődését egyre kizárólagosabban a grafika kötötte le; a grafikai technikákat a lipcei Képzőművészeti Főiskola hallgatójaként sajátította el.

Ezekben az években M. Kiss József rendszeres szereplője volt a megyei képzőművészeti kiállításoknak, sőt különböző pályázatokon nem egy díjat is nyert. A család megnövekedése azonban visszakényszerítette a könyvtárosi pályára, amelyet 1969-ben a muzeumi munkával cserélt fel. Mint a keszthelyi Balatoni Múzeum restaurátora, grafikusa, fényképésze és nyomdavezetője sokirányú és nagy felkészültséget követelő munkákat kellett és kell megoldania. A muzeumi munka motívumkincsét felgazdagította, technikai felkészültségét pedig elmélyítette olyannyira, hogy munkásságában a festészet egyre jobban háttérbe szorult.

Muzeumi munkájával kapcsolatban sok kiadvány illusztrálása fűződik a nevéhez. A Veszprém megyei múzeumok folyóiratának, a Veszprém Megyei Múzeumi és Helytörténeti Tájékoztatónak címlapjain két év óta mindig ott találjuk metszeteit, amelyek hol egy római régiséget, hol egy középkori kőfaragványt, hol ritka néprajzi tárgyat, vagy céhtörténeti emléket ábrázolnak. 1971-ben, a balatoni hajózás 125-ik évfordulóján jelent meg "A balatoni hajózás története linometszetekben" című munkája, amely úgy itthon, mint külföldön megérdemelt elismerést váltott ki mindazok körében, akik e ritka kiadványhoz hozzájuthattak. Az album tizenkét színes linometszete végigkíséri a balatoni hajózás történetét a bődönhajóktól a törökök hadinaszádján, az első balatoni gőzhajón, a Kisfaludyn át egészen napjaink modern sportvitorlásáig. E munka, amelynek művelődéstörténeti jelentősége sem lebecsülendő, M. Kiss Józsefet igen jó felkészültségű grafikusnak mutatja. 1972-ben, sajnálatosan kis példányszámban megjelent "M. Kiss József grafikái" című mappája elsősorban kiváló, muzeumi tárgyakat bemutató metszeteiből ad izelítőt, de ugyanakkor már pár

**TÓTH
AND
RÁS**

**NUMIS
MATI
C U S**

h. H. H.

ex librist is bemutat. M. Kiss József ugyanis Reisinger Jenő ösztönzésére 1964 óta ex librisrel és kisgrafikával is foglalkozik. Első lapjai szecessziós reminiscenciákat tükröznek (s ebben legalább annyi volt az alkati adottság, mint az újjászülető vonzása), ezt azonban csakhamar egyfajta expresszív-konstruktivista kifejezőmód váltotta fel, konturokra szorítkozó, sommás előadásmóddal. Igazán az ex libriseket azonban archaizáló modoru, a régi korok lelkét nagyszerűen visszaadó lapjaiban alkotott (Tóth András részére készített lapja stb.); nemcsak a muzeumi munka predesztinálta erre, hanem a régmúlt világába való beleérzőképességének érzékeny volta is. Ugy hisszük, ez az az út, amelyen járva M. Kiss József maradandó nyomokat hagyhat a magyar ex libris művészetben.

M. Kiss József grafikai munkásságában - előnyére és hátrányára egyaránt - még nem jutott el a rutin biztonságot adó, ugyanakkor önisméltásra csábító nyugalmaig. Mindig elégedetlen önmagával s ez nagy előrehúzó erőt jelent, ugyanakkor fejlődésének legbiztosabb záloga. Alkotó munkája mellett állandóan továbbképezi magát. Három év óta rendszeresen résztvesz a Zebegényi Épzőművészeti Szabadiskola nyári kurzusain, ahol Baska Józsefet tekinti legkedvesebb mesterének. A hatvanas években a Tihanyban dolgozó Bartha László sok segítséget és egészséges ösztönzést adott neki. Az utóbbi években ugyancsak sok ex librisei szerepeltek kiállításokon (I. Balatoni Kisgrafikai Biennale stb.); ennek nemcsak a műterem-hiány az oka, hanem a kisgrafika iránt fűzött szeretete is; a "kis felület fejedelme", az ex libris mindig sürített kifejezőmóddra, lényegretadásra kényszerít.

M. Kiss József hamarosan Budapestre költözik és az eddiginél sokkal tehetősebben kíván bekapcsolódni a Kisgrafika Barátok Köre munkájába. Innen üzenjük neki: szeretettel várjuk.

— bos —

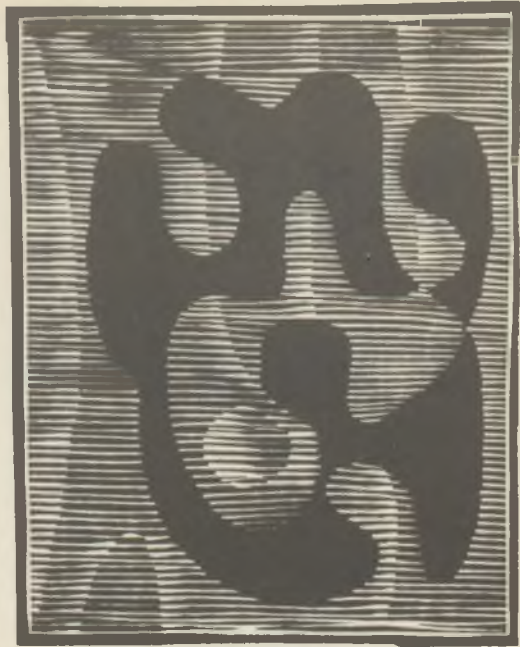

FARKAS JÓZSEF

Az Élet és Irodalom korábbi számaiban egy-egy linómetszet alkotójaként többször találkozhattunk Farkas József grafikusművész nevével. Festményeit nemrég az Építők Műszaki Klubjában állította ki, de a fővárosban máshol is szerepeltek művei, ahol fiatal alkotók csoportosan mutatkoztak be. Nagyszámu grafikai alkotást mondhat magáénak. Ezek között több ex libris és alkalmi grafika is szerepel, ezért időszerűnek látszik, hogy ilyen irányu tevékenységéről a kisgrafika barátainak beszámoljunk, néhány alkotását a gyűjtőknek bemutat-hassuk.

Farkas József 1933-ban született Budapesten. A festészeti, grafikai ismereteket a Dési Huber Körben szerezte meg. Mesterének Szlávik Lajost tekintti. Jelenleg egy kereskedelmi vállalat tervező grafikusa.

Az Irodalmi Múzeum patinás épületével szemben, a Károlyi utca egyik bérházában lakik s itt tartja fenn műtermét is. A kisméretű, intim hangulatú alkotóhelyiség falait körben festményei díszítik, de helyet kaptak itt a barátok és a szellemi elődök alkotásai is. Egy Gyarmathy kép szomszédságában örömmel fedezhetjük fel Fery Antal berámázott Rembrandt-ex librisét. A falakon függő olajképek alkotójuk kiegyensúlyozott, harmonikus festői világáról beszélnek. A kék szín és ennek árnyalataira épített, elvont kompozíciók derült, imponáló mértani rendet sugároznak. Képei nem "ábrázolnak", a szó hagyományos értelmében, a művekből mégis pözmentes humánus, rokonszenves, férfias alkotói egyéniség bontakozik ki.

Amikor a mappákból előkerülnek a példás rendben őrzött grafikák, a linóleum metszetek monochróm világában ugyanez a művészi alapállás tűnik szemünkbe. A biztos, nyugodt kézzel vezetett metszőszerszám nyomán rendezett világ bontakozik ki a gumilemezen. Formavilágának fő inspirálója a magyar népművészet világa. Egyik legszebb lapján, melynek "Busó" a címe, álarcos, táncoló figurák tűnnek elő a népi faragásokra emlékeztető környezetben. Festményeihez hasonlóan szabad grafikai lapjai között is találkozunk elvont alkotásokkal, ezek azonban nem a ma "divatos" elidegenedettséget, félelmet sugallják, hanem a harmónia, a konstruktív rend, a biztonság érzetet keltik fel a nézőben. Linómetszetein a formákat párhuzamosan metszett vonalakkal érzékelteti. A vonalak keménységével, légységével, vastagságával vagy elvékonyodásával alakítja ezek ritmusát.

Ex librisein a részletekkel való pepecselés helyett az áttekinthető, egyszerű foltokban való megnyilatkozás szándéka vezeti. A szöveg és a kép harmonikus egységére törekszik, ezekből az elemekből egyiket sem hangsúlyozza a másik rovására. A korábbi fekete-fehér grafikák sorába újabban az egy és több színnel nyomott lapok léptek. A színek alkalmazása Farkasnál nem öncél, hanem ez is a kifejezés gazdagodását jelenti.

Cikkünk az első írott hirdetés egy rokonszenves fiatal grafikusról, kinek tehetsége az elmúlt két-három esztendő alatt bontakozott ki. Szolgálják ezek a méltató sorok Farkas József szélesebb körű megismerését, alkotó világának ki-eljeseését!

Dr. Soós Imre

GYŰJTŐK FÓRUMA

MENYHÁRT József fametszete X2

AZ EX-LIBRIS GYŰJTÉSÉRŐL

Valamikor még gyermek koromban, - úgy lehettem 8-9 éves - amikor egy könyvesboltban, az egyik könyvben láttam ex-librist először. Széprajzu grafikai lap volt, s feltűnt gyerekfejjel is, hogy ez a lap e könyv belső oldalára ragasztva, a könyv tulajdonosát is jelzi, s hogy milyen szép disze egyben a szép könyvnek is. Mint Freud mondotta; ez a gyermekkori élménykép valahol a tudat alatt élesen megmaradt bennem, s elhatározó jellegű is volt. Mert mindamellett, hogy korán szerettem magam is a rajzot, a szép színeket, majd később a betűvetés megismerése után az irodalmat is, érdeklődésem megmaradt a grafika után és iránt, s a képzőművészetek közül talán elsődlegesen ezt kedveltem és kedvelem legjobban ma is. Mert a kisgrafikai lap - így az exlibris is - kis területen ad összegező, művészi erejű és élményű képzőművészeti élményt! Nos, a tudat alatti "én-rajzból" 1959 őszén egy derűs, színes vasárnap, Szolnokon megtekintett - s az akkor nem is olyan régen új virágzásnak indult KBK rendezésében kiállított exlibris lapok alapján végleg elhatároztam, hogy magam is hódolni fogok e - szép gyűjtési ágának. Érdeklődésemre a kör már akkor is jeles titkára Réthy István, kellő felvilágosítást és néhány szép ex-libris lapot is küldött, ami kellő olaj volt a már amugyis égő tüzre. S így kellő lángot kapva, azóta is tagja vagyok a KBK-nak, s gyűjtögetem egyre-másra a szép kisgrafikai és exlibris lapokat.

Ex libris

Dr. Gombos László

DRAHOS István fametszetei X2

Első ex-libris lapomat a feledhetetlen emlékü néhai Drahos István Szen-tesen élt, grafikus művészünk készítette el. S amíg élt még további 5 lapot készített számomra, amely lapok ma is legkedveltebb ex-libris lapjaim közé tartoznak. Igazi élmény volt számomra, amikor később - 1966-ban - személyesen is meglátogathattam, megismerhettem, vidéki otthonában a kiváló grafikus művészt. Megismerhettem műhelyének titkait, bevezetést nyerhettem a fametszés közelebbi ismereteibe. Láthattam a példásan rendezett, s csak kiváló művészekről származó több, mint 5000 db kiváló lapból álló gyűjteményét. S jó magam is számos lapjához juthattam akkor. Később nagyon örültem, amikor kiváló művészi munkássága elismeréséről megkapta a Munka-érdemrendet is. S e - nagyrabecsült művész utolsó lapjai egyikeként - az 1968-ban megrendezett Mexikói Olympiai évre készítette el 1967-ben az egyik eszebb lapját, amely hiven kifejezi az olympiai eszme jellegét, a különböző ajok együttlétét és győzelmi örömét, a győzelmi lobogón. Ezekben az években ismerkedtem meg több hazai grafikus művészünkkel is, így: a második lapomat elkészítő Fery Antal budapesti grafikus művésszel - a mi szeretett Tóni látványunkkal - aki azóta is számos és remek fametszetű lapot készített számomra. Izemélyesen is megismerhettem Őt és remek humorát, s örülhettem különböző munkasikerei láttán. Egyszóval ezekután elmondhatom, hogy az ex-libris gyűj-

EX LIBRIS · DR. GOMBOS L.

KÉKESI László
linómetszete X3

tés számomra nemcsak a gyűjtést, hanem kifejezetten a művészi megismerést, s a kisgrafikai művészi élményt is jelenti, hiszen egyébként a festő és egyéb képzőművészeti alkotásokhoz - a tárlatokon és muzeumi szobákon kívül átlagember nem igen juthatna hasonló és ilyen jellegű művészi élményhez, amihez kapcsolódik a birtoklás öröme is, de kibontakozhat szinte a világ valamennyi s ma is divatos művészeti ágazata is, mert a gyűjtéssel számos európai, de más kontinensekről származó művészi lapokhoz is hozzá juthat a gyűjtő, s tágul látása, művészi értékelő felfogása is. Hadd említsem meg a sokak közül, hogy számomra mindig élményt jelent, amikor a belga Gerard Goudentől, az ugyan-csak belga Frank Yvótól, vagy a francia Charles Favettől, az olasz Italo Zettitől vagy más neves művésztől származó lapot vehet kézbe a gyűjtő.

Hazai kedvenc művészeimről az előbb - részben - már szólottam. S itt szeretném még megemlíteni a jelenleg alkotó művész gárdánkból: Diskay Lenke művésznőt, Kékési László, Vertel József, Várkonyi Károly, Bordás Ferenc, Sterbenz Károly, Menyhárt József és Józsa István neveit is. Bizony nehéz a felsorolás, hiszen többen vannak, mint felsorolni lehetne és annyi szépet alkotott az utóbbi évtizedek során, hogy gyűjtői szempontból csak köszönetünket fejezhetjük ki a remek alkotó munka láttán.

SÁROS András linómetszete X3/2

Elsődlegesen ex-libris lapokat gyűjtők, magam részéről azonban kellően tisztelem és gyűjtöm is, az alkalmi grafikát is. Ami csak tovább serkenti a gyűjtőt a lapok megszerzésére és egyben ismeretei bővítésére is. Ha meggondolom, hogy már több mint 10 éve tartozom a szervezett gyűjtők körébe, csak csodálkozom - s a számvetésen méginkább - hiszen nem is gondoltam arra, hogy még szerény keretek között is már több mint 30 saját lapom van. A gyűjteményem - ha ugyancsak szerényen is, de állandóan növekszik, s bizony már meghaladja a 4000 darabot, ami hozzávetőlegesen rendezett állapotú is (mert a rendezés igényli a legtöbb időt!) A lapok rendezését országonként és művészenként állítom össze, s amikor össze áll egy-egy művész - mondjuk - 25-30 db lapja, már kialakulhat egy összesítő kép. S ha a gyűjtő nem is kifejezett képzőművészeti szakember, sokat felmérhet és láthat, mind a ma, mind a múlt és régmúlt grafikai felfogásából, alakulásából. S ahogy elszalad az idő, mintegy természetszerűleg jelentkezik a grafikai lapok élvezete mellett a belső és bővebb megismerés vágya; Vagyis az ide kapcsolódó ex-libris irodalom megismerése is. A megismerés e-körben e-nélkül lehetetlen, s valljuk meg őszintén, hogy Körünk e téren mindazt amit megtehetett, megtette, a körüli értesítők révén, ugyanis körünk lapja sokoldalú tájékoztatást adott és ad ma is a gyűjtők számára, s örömmel nyugtázzhatjuk Értesítőnk új köntösét megújuló növekvő és tartalmi külső és belső színezését is. Örömmel vennénk mi gyűjtők is, ha esetenként mind a gyűjtők, mind az alkotó művészek is vallanának önmagukról, s így a kör elképzelései és a gyűjtők elképzelései is találkozhatnának, kellően bővílnének.

Jó lenne, ha a szép könyv illusztrálások mellett, egyre több ex-libris lap találna gazdára az olvasók között is, s ennek érdekében nagy és kis könyvtáraink igen sokat tehetnének maguk is mint kiemelhető példaként megemlíthető az Egrői és a Jászberényi könyvtárak jeles ténykedései is. A körüli élet bővítését pedig egyre jobban szolgálják - s ezt még jobban szolgálhatják - a megalakult és megalakulandó vidéki körök is, főleg ha e-körök munkájába művészeink is kellő támogatást nyújtanak. A gyűjtők pedig odaadó munkával - precíz és pontos gyűjtőtársi válaszokkal fejleszthetik gyűjteményeiket és - nem utolsósorban - művészirányú képzettségüket.

Dr. Gombos László

HOGYAN LETTEM
EX LIBRIS GYŰJTŐ?

"Szolgálati érdekből Cibakházára, hatósági állatorvosi beosztásba áthelyezem" - szólt a kézbesített határozat. A térkép nyújtott kezdetben támogatást ennek a községnek a hollétéről, ahol közel 20 éve élek, dolgozom és szenvedélyesen gyűjtök.

Röviddel ideköltözésem után ismerkedtem össze - az azóta elhalt - idősö-
s özvegyasszony szomszédoddal, aki férje - Staibl Andor - elhalálása után
maradt Cibakházára. A művészetek és a könyv szeretete jó szomszédokká tett
annünket. Fényképek, régi emlékek, visszaemlékezések közepette akadt ke-
szembe egy 1936-os keletű rézkarc kisgrafika, mely igazolójegy volt arról, hogy
Staibl Andor ur a M.E.G.E. tagja. Ez indította meg először csak kíváncsisá-
gomat, majd érdeklődésemet.

MENYHÁRT József fametszete X2

DRAHOS István fametszete X2

Az özvegy - látva ezt - lelkesen pakolgatta az asztalra a kartondobozokat, mappákat, tömött borítékokat, melyek az elhalt férj azóta porosodó gyűjteményét tartalmazták.

Szabad időmben mind sűrűbb látogató lettem, mignem a lelkesedés rám átragadt.

Néhány év után Staiblné (akiről később azt is megtudtam, hogy Csik Gergely unokahuga) szeretetotthonba költözött és úgy látta, hogy nálam gyűjtemény jó kezekben lesz. Így került a gyűjtemény tulajdonomba.

Nem sokkal ezután - 1960 tavaszán - ismerkedtem meg Szentesen Drahos családdal, akikkel tartós baráti kapcsolatunk alakult ki. Ez véglegesen átalakította bennem a gyűjtői szimpátiát gyűjtői szenvedéllyé.

Beiratkoztam a K.B.K.-ba, néhány alkalommal résztvettem a köri összejöveteleken, kaptam cserecímeket és lassan szaporodó lapjaimmal megkezdtem az aktív gyűjtést.

Bővült a csereforgalmam és ezáltal gyűjteményem. Kezdetben mindent összegyűjtöttem. Később válogattam, szelektáltam és csak azokat a lapokat soroltam be gyűjteményembe, melyek témájában és művészi kivitelében megfelelőnek találtam. Ebben a legnagyobb segítséget Drahos Istvántól kaptam, akinek megtanított a művészi igényességre.

Az ex libris mellett gyűjtöm az alkalmi grafikát is, valamint a nagyobb méretű grafikai lapokat és az ex libris irodalmat. Csak eredeti nyomtatott gyűjtök, klisé nem.

Ex libris
Dr. Kertész Dénes

DRAHOS István fametszetei X2

Szép számmal szaporodott saját lapjaimnak száma is. Cserelapjaim száma bővült a nem gyűjtő barátaim nevére készült ill. általam készítettett lapokkal is. Így 22 Drahos cserelapom gyűlt össze. Ezekon a lapokon kívül Andruskó K. (3), Fery A. (7), Frolov (1), Gácsi M. (4), Ivenszkij (2), Kalasnyikov (1), Kékesi L. (2), Kertes-Kollmann J. (14), Menyhárt J. (1), Németh N. (1), Póka Gy. (1), Sáros A.M. (1) és Tempinszky I. (2) készített nevemre lapokat.

Ennek a csereanyagnak köszönhetem, hogy gyűjteményem kb. 15ezer lapból áll, amelyből eddig 10ezer darabnál többet dolgoztam fel. A feldolgozás II. rendszerezés munkáját nemzetek, ezen belül művészek szerint végzem. Nagyméretű mappákban helyezem el a fehér műszaki rajzlapra felragasztott grafikákat, paszparturozva, ablakos keretben. Egy lapra - a mérettől függően - 1-10 grafikát helyezek el.

Kivételt képeznek ez alól a lírai vonatkozású ex libriseim, mely külön gyűjtési ágam, más rendszerezéssel. Ezeket könyv alakban dolgoztam fel a következő módszerrel: az összehajtható lap egyik oldalára az ex librist ragasztom el, a másik oldalra pedig az ex librisre vonatkozó, azzal szoros kapcsolatban lévő verset gépelem le. Pl.: Buday Györgynek Radnóti Miklós nevére készült önyvjegye - Radnóti Miklós: Estefelé (Fametszet Budai Györgynek, vagy Drahos István Ex 1. Dr. K.D. op.577 - Radnóti Miklós: Levél a hitveshez és Baranyai erenc: És költő volt, igen (R.M. emlékére)

FERY Antal fametszete X2

Ezen összeállításom a kisgrafika gyűjtését másik szenvedélyemmel, az irodalommal és ezen belül is a lírával kapcsolja szorosan és zárt egységben össze.

Talán a könyv szeretete alakította ki másik gyűjtési témámat is: közkönyvtárak és közületek könyvjegyei. Ezen gyűjteményemben a maiak mellett több századbeli lap is szerepel.

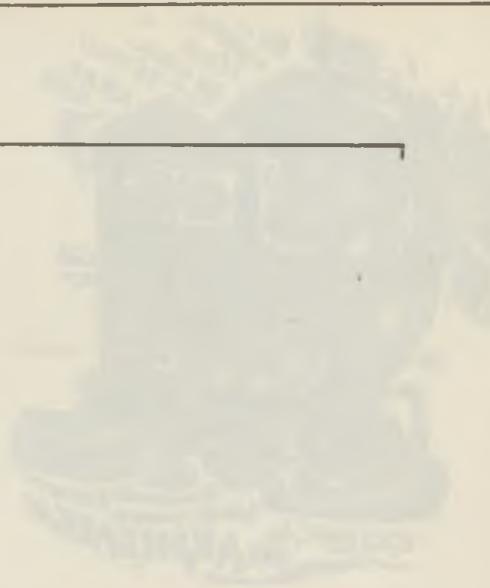
Arra a kérdésre válaszolni, hogy: kik a kedvenc művészeim? - teljes meggyőződéssel, úgy érzem, nem tudok.

Kedvenceim a témagazdag (nem témazsufolt), aktív kifejezőképességű, érzékelhető mondanivalót tartalmazó grafikai lapok, függetlenül attól, hogy ki a lap készítője. Ezt sok esetben megtalálom a nem ismert, vagy még meg nem ismert alkotók lapjain és nem minden esetben a joggal és megérdemelten élvonalba rangsorolt sok, ill. többmunkájú művészek metszetein.

A gyűjtés, a rendszerezés, a rendezés és az esetleges témánkénti feldolgozás számomra a legteljesebb kikapcsolódást, fárasztó munkám utáni megpihenést, az oldódást jelenti.

Úgy érzem, a kisgrafika-gyűjtő az, aki elmondhatja, hogy cserekapcsolatai révén egy olyan baráti kört és együttműködést tud határokon belül és túl kialakítani és magáénak mondani, mellyel mások nem rendelkeznek. Ugyanakkor megismerjük más népek művészetét, kulturáját és ezzel párhuzamosan terjesszük sajátunkat is. Nagyjainkról készül emléklapok, az évfordulók és hazai események kapcsán készül grafikai lapjaink, ex libriseink sok esetben elsőként tudósítják nemzetközileg érthető kifejezőmódjukkal a külföldi érdeklődőket, cseretársainkat.

Dr. Kertész Dénes

Ex Libris István Réthy

14. Internationale Ex Libris Kongres
Helsingør Danmark

HÍREK

Konstantin KOZLOVSZKIJ eredeti fametszete X2

G. N. BOURMAGUINY
fametszete X2

HÍREK

A Pest Megyei Hirlap 1972. dec. 3-i számának "Ex librisek. Egy művészházaspár kiállítása Dabason" című írása Meskó Anna és Póka György kiállítását ismerteti, két illusztráció kíséretében.

Andruskó Károlynak Koller Éva iparművész társaságában 1972. dec. 5-én nyílt meg kiállítása Szegeden, a Szegedi Művészklubban. A kiállítást Szepesi Zoltán művészettörténész nyitotta meg és T.L.(Tandi Lajos) ismertette a Délmagyarország 1972. évi dec. 8-i számában.

A spanyol Exlibris Gyűjtő Egyesület a könyvnyomtatás 500 éves évfordulójára pályázatot hirdetett. - Pályázni lehet bármely technikával készített kisgrafikai lappal 20x30 cm nagyságban, - jeligés levélben. - Pályázati határidő május 15. - A pályamunkák a következő címre küldendők: Asociacion de Exlibristas. - Barcelona. 6. Marco Aurelio, 4. pral. 1.

Andruskó Károly 22x28 mm-es, helsingőri fametszetes képeskönyve, valamint 10x10 mm-es, ugyancsak fametszetes mikrokönyve nagy sikert aratott a helsingőri kongresszuson. E könyvecskéket a jugoszláviai Nemzetőr (1972.IX.-X.sz.) mellett ismertette a Szovjetszkaja Kultura (1972.V.13.), a dán Berlingske Tidende (1972.IX.13.) és egy ukrán lap is.

Ex libris Natasa Szopovoj

STETTNER Béla eredeti linómetszete X3

Ez évben megrendezendő Keszthelyi Kisgrafikai Bienáléra a Veszprém Megyei Tanács Művelődési osztálya, smét pályázatot hirdet lehetőleg a halatonnal, a táj híres embereivel, történeti emlékeivel valamint Petőfi és Veszprém megyei kapcsolataival foglalkozó témával. - Pályázni bármely nemes sokszorosító eljárással készült kisgrafikai alkotással lehet. Egy művész 10 duc levonatával pályázhat. - A pályázatok a Balatoni Múzeum. Keszthely címére 1973. április 30-ig küldendőek be.

Takács Dezső hajduszoboszlói grafikai kiállítását a Hajdu-Bihari Napló 1972. márc. 19-i száma ismertette; a hajduszoboszlói városi iskolák könyvtárai részére készített ex libriseiről pedig Tasi Miklós emlékezett meg a Köznevelés 1972. évi 7. számában.

Habermann A.M.: Jewish Book-Plates c. munkáját (Safed 1972.) Scheiber Sándor recenziálta a Magyar Könyvszemle 1972. évi 3-4. számában. A kiadvány pár magyar vonatkozású lapot is közöl.

TEMPINSZKY István
rézmetszete C

A Ceglédi Műsorkalauz tanúsága szerint a KBK ceglédi csoportja 1972. nov. 15-én a Kossuth Művelődési Otthonban Baldavári László vezetésével játékos kisgrafikai vetélkedőt rendezett, díjakul pedig kisgrafikákat adott. Az ex librisnek így is lehet propagandát csinálni!

1972. novemberében jelent meg a Corvina Kiadónál Galambos Ferencnek Dévényi Ivánnal és Németh Lajossal közösen írt munkája Vörös Béla, Franciaországban élő magyar szobrász- és grafikusművészről kétnyelvű szöveggel, gazdag, részben színes táblákat tartalmazó illusztrációs anyaggal. A kötet részletesen foglalkozik Vörös Béla grafikai munkásságával is és ezért olvasóink figyelmébe ajánljuk.

A Könyv és Nevelés c. folyóirat 1972. évi 4-5. száma Takács Dezső két, a makói iskolák könyvtárai részére készített ex librisét közli illusztrációi között.

A Művészet 1972. évi szeptemberi száma Galambos Ferenc két tanulmányát közli. Az egyik Forbát Alfrédnak, a Svédországban élt kitűnő építőművésznek (és ex libris művésznek) életútját vázolja fel, a másik Reich Károly grafikai művészetét mutatja be.

Soó professzor életútját, benne műgyűjtői tevékenységét is, Kerényi Mária ismertette a Buvár 1971. évi 5. számában "Természetbuvár, műgyűjtő, mecénás" címmel, több illusztráció kíséretében.

VARGA N. Lajos
Észkarca C3

Varga

Az Építők Műszaki Klubjában im-
ár öt esztendeje működő művészet-
arát kör és a K.B.K. között igen
soros az együttműködés. Ennek a
széles kapcsolatnak újabb állomá-
si volt 1972. decemberében Semsey
Andor gyűjteményéből megrendezett
"Virág az ex libriseken" c. kiállí-
tis, amelyet igen sokan tekintettek
eg.

Az Építők Műszaki Klubja 1973.
június 9-én "Budapest a Kisgrafikában"
mmel dr. Semsey Andor gyűjteményé-
ből kiállítást rendez.

A szegedi ex libris kiállításról rö-
l hír jelent meg a Délmagyarország
72. szept. 9-i számában "Tenyér-
grafikák világa" címmel, Tandori
os tollából.

1972. október 26-án nyílt meg
Menyhárt József kiállítása a debrece-
ni Medgyessy-Teremben. A kitűnő
művésznek újabb sikere alkalmából
minden magyar ex libris gyűjtő ne-
vében szívből gratulálunk!

Nagy Lászlóval foglalkozik Ger-
gely Mihály írása a Pest Megyei Hir-
lap 1972. nov. 22-i számában. A
"Müteremlátogatás Nagy Lászlónál
Cegléden" c. cikk nemcsak Nagy
László életutját mondja el, de vele
kapcsolatban vallomás tartalmaz az
ex librisről is.

A K.B.K. ceglédi csoportja 1973.
január 17-i klubnapján az 1972-es
év karácsonyi és újévi lapjait mu-
tatta be Nagy László.

G. GAUDAEN
fometszete X2

A Typographia 1972. évi decemberi számában olvastuk: "Dusznikiben (Lengyelország) a lengyel papírmúzeum helyiségeiben egy papírgyárat őriznek, amelynek gépei a XVII. századból származnak. A gyárban nemrég újra megindították a termelést, havonta mintegy 400 kilogramm merített papírt állítanak elő. A papírból diplomák, ex librisek és különleges hangversenyprogramok készülnek.

Tu felix Polonia, ahol még papírról is gondoskodnak az ex libris szerelmeseinek! Nálunk, a Fővárosi Nyomdaipari V. közönségszolgálatra (magyarul: a magánrendelők munkáinak elvégzésére) kijelölt telephelyein papírosban ugyanakkor nincs semmi választék; bordázott, vagy pláne merített papírost hiába keres az ember! Külföldi cseretársaink szinte értetlenül állnak a magyar ex librisek gyenge papírja és felületes nyomdai előállítására előtt. Nem lehetne ezen segíteni?

A Nordisk Exlibris Tidsskrift 1972. évi 3. száma két magyar ex libris kiadványt ismertet. Az egyik a Kisgrafika 1972. évi 1. száma, a másik a Magyar kisgrafika 1972. című, a helsingőri kongresszusra kiadott mappánk.

A Nordisk Exlibris Tidsskrift 1972. évi 4. száma a következő magyar ex libris kiadványokat ismerteti: Galambos Ferenc: A magyar ex libris irodalom bibliográfiája (1920-1970) - Semsey Andor: Szőlő és bor a kisgrafikákon - Nagy László: Kongresszusi mappá 1972. - Dániel Viktor: Mini-exlibris. - Réthy István: Ex libris - Philately. - Moskál Tibor: 14 exlibris. - Várkonyi Károly: Die Jugend. Mappá 1972. - Kisgrafika 1972/2. sz.

Nagy Lászlóról jelent meg cikk Pest Megyei Hírlap 1972. nov. 19. számában "A kisgrafikák mestere" címmel. A cikket Khim Antal írta.

A. KALASNYIKOV
művészete X2

Körünk titkára március 26-án le-
tazott Pécsre a helyi csoport klub-
apjára. - Látogatásának célja a he-
lyi problémák megbeszélése, a helyi
csoport munkájának és propagandá-
jának kiszélesítése. - Javaslatára a
helyi képzőművészeti középiskola ta-
nárainak és tanulóinak bevonásával,
amint az egyetemi ifjúság részére
mindkét helyen exlibris bemutató ki-
állításokat fognak rendezni, hogy az
ifjúság minél szélesebb rétegében is-
mertté tegyék az exlibris szeretetét
és gyűjtését.

A jászberényi Városi-Járási Könyv-
r műemléki témájú ex libris kiállítá-
sát A. A. (Arató Antal) ismertette
Szolnok Megyei Néplap 1972. okt.
-i számában. A cikk kíséretében
egy illusztrációt (Fery Antal és Ana-
tolij Kalasnyikov) is láthatunk.

1972. szeptember 29-én nyílt meg
jászberényi Városi-Járási Könyvtárban
a "Műemlékek ex libriseken és kis-
grafikákon" című kiállítás. A kiállítá-
sán Albert Tamás, Andruskó Károly,
Bánfi József, Bor István, Bordás Fe-
renc, Csurgói Máté Lajos, Dániel
Viktor, Diskay Lenke, Drahos István,
Erdei István, Fery Antal, Feszt László,
ifj. Feszt László, Gál Ferenc, Józsa
János, A, Kalasnyikov, Kertes-Koll-
mann Jenő, Kékesi László, Kopasz
Márta, Kóhegyi Gyula, Mátyás Csa-
ba, Menyhárt József, Meskó Anna,
Moskál Tibor, Nagy Árpád Dániel,
Nagy Dezső, Nagy István, Nagy
László, Nikelszky Géza, Oláh István,
Pápai Éva, Perei Zoltán, Póka
György, Semsey Andor, Sterbenz
Károly, Stettner Béla, Takács Dezső,
Tempinszky István, Trojan Marian Jó-
zsef, Varga Nándor Lajos, Várkonyi
Károly és Vecserka Zsolt alkotásai
szerepeltek.

BORDÁS Ferenc fametszete X2

A TVORCESZTVO 1972. évi 8. száma Bordás Ferenc kilenc ex librisének és alkalmi grafikájának reprodukcióját közli. A kísérszöveg Galambos Ferenc írása.

A Szocialista Művészetért 1972. évi 10. száma rövid hirben tudósít a helsingőri nemzetközi ex libris kongresszusról és két ex librisnek (Bordás Ferenc és Paulovics László) reprodukcióját is közli.

A helsingőri ex libris kongresszusról, illetve annak pécsi vonatkozásairól Szentesi Flórián számolt be a Dunántuli Napló 1972. nov. 24-i számában. A kis cikket Andruskó Károly ex librisének reprodukciója díszíti.

VÁRKONYI Károly fametszete X2

Várkonyi Károly debreceni grafikus tagtársunk a helsingőri kongresszus alkalmából fametszetű ex librist készített a dán királynő számára, amelyért "fejedelmi" honoráriumban részesült.

A helsingőri nemzetközi ex libris kongresszusról rövid beszámolót adott a Könyvbarátok Híradója 1972. okt. 3-i száma is.

A pécsi Dunántuli Napló 1972. szeptember 24-i száma hirt adott a KBK pécsi csoportjának szeptember havi összeöveteléről, amelyen Szentesi Flórián tartott beszámolót a helsingőri XIV. Nemzetközi Ex Libris Kongresszusról.

CROW fametszete X2

A Mezőgazdasági Múzeum "Szőlő s bor a kisgrafikákon" c. kiállításáról (Ej.) adott beszámolót a Művészet 1972. évi 10-11. számában, hat illusztráció kíséretében.

A Szocialista Művészetért 1972. évi szeptemberi száma ismertetést közölt Kisgrafika 1972. évi 1. számáról.

A tíz éves Kisgrafika Értesítőt közzéadta Gábor Dénes a romániai Könyvtári Szemle 1972. évi 3. számában, igen alapos, értékelő tanulmány kíséretében. A kérdéses folyóiratszámban továbbként Andruskó Károly /4/, Szilágyi István, V. Szergejev, Fesztovszki /2/, A. Gubarev, Kertesollmann Jenő és Vecserka Zsolt ex librisjeinek reprodukciói is megtalálhatók.

Az 1972. február 23-án megrendezett első exlibris kiállítást Brassóban 1973. februárjában a második exlibris kiállítás követte, amely egyúttal a Romániai Exlibris Egyesület megalakulását is kimondta. A kiállítás rendezése és az új egyesület megalakulásának érdeme Dr. Emil I. Bologa brassói főorvost illeti. A kiadott 32 oldalas illusztrált katalógus magyar vonatkozásban Diskay Lenke, Fery Antal, Várkonyi Károly és Nagy László exlibriseit közli. Az új egyesület megalakulásához szívből gratulálunk és működésükhöz sok sikert kívánunk.

A Lippóczy-féle szőlős boros ex libris kiállítást a Mezőgazdasági Múzeum után 1972. szeptemberében, a szüreti napok alkalmából Sopronban is bemutatták.

FÉRY Antal fametszetei X2/2, X2

Az egri csoport által meghirdetett Dobó és Gárdonyi az exlibrisen című grafikai pályázat díjait a zsűri a következőknek ítélte:

I. Díj: Fery Antal, Herczegh István, Greskovits László.

II. Díj: Nagy László, Troján M. József, Kiss Tibor.

III. Díj: Kertes Kollmann Jenő, Gulicska Lőrincz és Nagy István.

A "Szülőföldünk", a Hazafias Népfőnt. debreceni városi bizottságának honismereti híradója ez évi számát Józsa János grafikái - köztük egy ex libris is - díszítik. A szép kiállítású, tanulságos folyóirat értékét a kitűnő grafikák nagyban emelik.

1973. január 28-án a debreceni Pedagógus Művelődési Ház helyiségében az Exlibris Művészete címmel Lengyel Zsuzsa komádi pedagógus gyűjteményéből kiállítást rendeztek, melyet Nagy Dezső tud. kutató nyitott meg. Ismertetőt Menyhért József festőművész tartott. A kiállításon 17 magyar és 16 külföldi grafikus exlibriseit mutatták be. Ezt követőleg március 25-én megalakult a KBK helyi csoportja, igaz ugyan, hogy egyelőre 4-5 taggal, de reméljük, hogy ez a taglétszám hamarosan növekedni fog. A helyi csoport művészeti vezetőjének Menyhárt Józsefet, titkárául pedig Nagy Dezsőt választották meg. A megalakulás emlékére Kovács Gyula komádi grafikus tagtársunk készített fametszet emléklapot.

ERCZEG István fametszete X2

FERY Antal fametszete X2

A debreceni Muzeumi Kurir 9-ik, 1972. októberében megjelent számában Szabó István "Egy ismeretlen Mata ex libris keletkezéséről" írt cikket és ebben megemlékezik arról, hogy Mata János ÁDOB-osként a debreceni Városi Levéltárban dolgozott és sok adattal járul hozzá Mata János életrajzához.

Martyn Ferenc pécsi festő és grafikus művész a pécsi helyi csoport művészeti vezetőjét grafikai és festészeti munkásságáért a Kormány a Kossuth II. fokozatával, Gyulai Liviusz Afikus művészt, ugyancsak körünk gját a Munkácsy díj II. fokozatával tüntette ki. - A kitüntetéshez ívből gratulálunk és további munkásságukhoz jó egészséget kívánunk. -

A Lengyel Kultúra budapesti helyiségében 1972. december 15-én nyílt meg Lázár Sándor grafikai kiállítása "Lengyelország nagyjai" címmel, amely 32 darab, a lengyel szellemi élet legnagyobb alakjait bemutató kisméretű tusrajzot mutatott be. A sikeres kiállítás jó szolgálatot tett a lengyel-magyar barátságok.

A Miskolci városi Könyvtár 1973. március 2-án a KBK kongresszusi anyagából exlibris kiállítást rendezett, mely ápr. 1-ig volt megtekinthető. A kiállítást Tok Miklós a városi tanács elnökhelyettese nyitotta meg. A kiállítás meghívóját Kondor Lajos linómetszet exlibrise díszíti. A kiállítás rendezése Győri Erzsébet könyvtár igazgató érdeme.

Galambos Ferenc: EX LIBRIS BIBLIOGRÁFIA 1920-1970.

(A Heves Megyei Könyvtár kiadványa.)

Az elmúlt évek tapasztalatai alapján örömmel állapíthatjuk meg, hogy magyar kisgrafika és ex libris ügyének egyik, újabb "erős vára" Eger lett. A ott működő Megyei Könyvtár színvonalas kiadványai, kiállításai révén immár országos hírnévre tett szert s az intézmény vezetőjének ezirányú, értő tevékenységét a magyar grafika minden barátja rokonszenvvel és elismeréssel figyeli. Legújabb publikációjuk, a Galambos Ferenc által összeállított "Ex libris bibliográfia 1920-1970" a Heves Megyei Könyvtár Füzeteinek 25. számaként 1972 derekán került ki nyomdából. A mű előszavában Ebergényi Tibor így vonja meg a kiadvány hátterét s indokolja annak szükségességét: "... Magyarországon a elmúlt 50 évben sajátos ex libris kultúra alakult ki, ami számban és minőségben is vetekszik a közép-európai népek ex libris művészetével..." A könyv ennek az ötven esztendőnek izgalmas tükörképe, melyben felsorolva látjuk ex libris életünk kiteljesedésének gazdag dokumentumait.

A magyar grafika érdekes polihisztorának, Galambos Ferencnek nevéhez nemcsak ez a bibliográfia fűződik. 1968-ban Dániában Klaus Rödel adta ki első ilyen művét*, mely az 1882-től 1967-ig terjedő időből sorolja fel a magyar ex libris irodalom legfontosabb, számszerint 86, ma már klasszikussá vált, forrsmunkának tekinthető kiadványát. Ugyancsak ő közölte a Drahos István és Arady Kálmán ex libris bibliográfiákat is és mostani, Egerben megjelent könyvével egyik főművéhez érkezett el.

A Heves Megyei Nyomda Vállalat által előállított, kézbe kívánkozó kiadvány változatos tartalma miatt még olvasmányosnak is beillik. Tagozódása logikus, jól áttekinthető. Első részében a tárgyat választott időszakban megjelent korszakú bibliográfiák felsorolását találjuk. A második rész ez ex librisről szóló elméleti cikkek, kiadványok, lexikoni címszavak felsorolását tartalmazza. A gyűjtők fokozott érdeklődésére tarthat számot a kisgrafikai mappákról szóló III. rész, melyben az itthon megjelent 47 ilyen kiadvány adatait, a mappákban közölt grafikák címét, technikáját és alkotóját is közli. Megtalálható itt a KBI valamennyi mappája is.

A könyv negyedik részében a magyar ex libris és kisgrafika történetére vonatkozó összefoglaló és rész munkák kaptak helyet, a szerzők neveszerinti sorrendben. Ezt követi az egyes művészekre vonatkozó forrásművek, cikkek felsorolása. Ebben a részben Aiglon-tól Vörös Béláig 78 művész, köztük a magyar kisgrafika-művészet számos mestere szerepel.

* Ismertetése a Kisgrafika Értesítő 1969. decemberi számában (624. old.).

TETTNER Béla
Inómetszete X3

Az V.rész a hazai és külföldi ex libris és kisgrafikai kiállításokról ad mpás, körképszerű felsorolást. E kiállítások gyakorisága egyben a grafika ügyék fellendülését vagy elsekélyesedését is jelzi. Amíg az 1920-as évtizedben ndössze két ilyen kiállításnak sajtóvisszhangját találjuk, a következő, 30-as tizedben már 6 kiállításról irnak a lapok. A háborúval terhes 40-es évtizedn 2-re csökken ez a szám, az ötvenes évek sivárságában pedig még ennyire n telik. 1960-tól a tárgyidőszak végéig 40 grafikai kiállítást méltattak a küböző szaklapok s ezek az adatok a magyar ex libris és kisgrafika napjainkra tént teljes kivirágzását hirdetik.

Az ex libris kongresszusokról szóló részben tekintélyes helyet foglalnak a budapesti, XIII. kongresszusról szóló magyar és külföldi beszámolók, végül oefejező rész az ex libris egyesületek irodalmát sorolja fel. A kötet végén zölt névmutatóban a bibliográfiában szereplő valamennyi művész, szerző, cikkneve megtalálható, így ez nemcsak a kutatók munkáját könnyíti meg, hanem érdeklődők eligazodását is szolgálja.

Galambos Ferenc nagyjelentőségű bibliográfiája összesen 691 tételszámot jal magába. A szerző eredetileg 1110 számból álló, teljes magyar ex libris iográfiájának kéziratából az egri publikáció - a címében jelzett 1920. és 70. közötti időszakra vonatkozóan - csak a legjelentősebb, a legnagyobb ér: lődésre számot tartó fejezeteket közölte. A kimaradt 419 tétel egyrészt az 20 előtti anyagot, másrészt a kezdettől 1970-ig az ex libris gyűjtésre és gyűj: nyekre, a külföldi ex libris művészetre és művészekre vonatkozó anyagot, amint az ex libris könyvek recenzióit öleli fel. E gazdag anyag kihagyása a iográfia teljességének rovására megy ugyan, azonban reméljük, hogy egyszer id a teljes magyar ex libris bibliográfia kiadására is sor fog kerülni.

A Heves Megyei Könyvtár kiadványa igen fontos, hasznos, mondhatjuk: agpótló alkotás. Méltó arra, hogy az ex libris-barátai örömmel fogadják és zonnal forgassák.

Dr. Soós Imre

Új tagok: Nem cserelista!

Füle László nyugdíjas. 2700. Cegléd. Dózsa Gy.u.8.

Hegedüs Ferencné kisiparos. 2700. Cegléd. I.Pesti u. 27.

Józsa János festőművész. Debrecen. Művésztelep.

Kakucsí Katalin tanár. 4026. Debrecen. Darabos u.11.IV.15.

Kádas Katalin. 295510. Beregszász. Vinogradnaja u. 57.USSR.

Kirschner Mihály tanuló. 6800. Hódmezővásárhely. Kossuth tér 7.

Kiss András egyetemi hallg. Tormac 248.jud.Timis. Románia.

Kurucz László pedagógus. 2192. Hévízgyörk. Felszabadulás tér 4.

Lenkey István előadó. 4028. Debrecen. Gvadányi u.21/A.III/3.

Máté Andrásné tanár. 4031. Debrecen. Ságvári E.u.11.I.3.

Nagy Dezső tud.kutató. 4032. Debrecen. Tanácsköztársaság u.62.I.6.

Dr.Nagy Ferenc egyetemi gyakornok. 7625. Szeged. Lenin krt. 103.

Ozsváth Sándor népművelési felügyelő. 4150. Püspökladány. Munkácsy u.

Dr.Semsey Andor főorvos. Balan. Policlinica. Jud.Hargita. Románia.

Szunyoghy András grafikus művész. Budapest. 1042. József A.u.6.

Uj György tanuló. 2700. Cegléd. V. Kürt u.4.

Varga Dánielné gazdaságvezető. 4150. Püspökladány. Haladás u. 30.

Vén Zoltán.g.techn. 1016. Budapest. Csap u.4.

Dr.Virágh Zoltán orvos, Sacle-Bacin. Bulv. Lenin 318. Judet Brasov.

Zelmann Katalin okl.modelszerk.szaktechn. 6725. Szeged.

Hunyadi sgt. 75. D.ép.Alp.I.4.

ifj.Zsitva Szabolcs rajzoló. 1028. Budapest.II/A. Széchenyi u. 10.

KÖNYVESPOLC

OLJAKOVSZKIJ, JEVGENIJ: SOUVENIR. 10 EX LIBRIS. (Moszkva 1970, szerző.) 10 t. mappában.

J. Goljakovszkij, aki Peteris Upitissal együtt a Szovjetunió Képzőművészeti Szövetségét képviselték a budapesti XIII. Nemzetközi Ex Libris Kongresszuson, magyar barátai részére kis példányszámban kiadott, legújabb 10 faszetsős ex librisét tartalmazó mappájával nemcsak azt bizonyítja, hogy egy vérbeli művész idős korában is képes stílusban megváltozni, anélkül, hogy régi, jól ismert grafikai erényeiből bármit is feladna, hanem tanúságot is arról is, hogy fantáziája ma is kikapadhatatlan, tud modernkedés nélkül is modern lenni, s metszőtechnikában is talál új megoldásokat. Klaus Rödél részére készített lapján – ellentétben eddigi, a fekete uralma alatt álló ex librisével – a kompozíció főalakját nagy fehér folttal emeli ki, az Andrzej Klempa részére készített ex librisén pedig örvénylő vonalakból kialakított nőfigurájával a fametszés új lehetőségeit villantja fel. A budapesti kongresszusra készített, Schust ábrázoló fametszete vérbő humorával, elpusztíthatatlan életkedvével a vérszűz legjava alkotásai közé tartozik.

ULJ, SZ. – MINAJEV, E.: OBRAZ V. I. LENINA V EKSZLIBRISZE. Moszkva 1970, Izdatelstvno "Kniga". 16°, 29 l., 30 t.

A Lenin-centenárium óriási könyváradataiból az ex libris barátai is kapnak egy ajándékot SZ. Vulj és E. Minajev jóvoltából, akik a gazdag, Lenin-áru szovjet ex libris-anyagból harminc válogatott lapot mutatnak be szóban és képen, amelyek részben Lenin-portrék, részben azokat a helyeket ábrázolják, amelyek Lenin életében jelentős szerepet játszottak. A művészekben kikult Lenin-kép a természethűségre való törekvésük mellett igen változatos: zónokló, író, gondolkodó, olvasó, levelet diktáló stb. Lenin jelenik meg minden az ex libriseken – nemcsak egy hatalmas ország, de az egész haladó világ példaképe. A bemutatott anyagból modern megfogalmazásával és egyéni stílusával Anatolij Kalasnyikov két lapja messzire kimagasodik, de Kravcov lapjai is érett, művészi alkotások. Az ő lapjaikon kívül a kötetben az ex librisén átsüt a rajongás melege s a példakép vonzása s ezek a tulajdonságok még az egyszerűbb grafikai megoldású lapoknak is hallatlan érdekességet kölcsönöznek. Mivel már nálunk is nem egy művész (Stettner Béla, Antal stb.) készített Lenin-portréjú ex librist, egy hasonló jellegű magyar ex libris összeállítása nemcsak érdekes, de hálás feladat is lenne.

XIII. CONGRESSO INTERNAZIONALE DELL'EXLIBRIS BUDAPEST. 14 EX LIBRIS ITALIANI. Como 1970, B.N.E.L. 8°, 4 10, 14 t.

Az olaszok kongresszusi mappája Gerosa, Gyarmati, Leboroni. Vannuccini és Romo Wolf mellett kilenc kevésbé ismert olasz ex libris művészt mutat be (Bettati, Chiappina, Forlivesi, Migliorati, Pasqua, Pozzi, Raponi, Schiavi), a őrségváltás azonban, szerencsés és nemcsak a magas színvonalu olasz ex libris művészet folyamatosságát és jövőjét biztosítja, de új tehetségekkel is megismereti a külföldi gyűjtőket. Bettati szürrealista kompozíciója, Chiappina művészi primitívsége, Forlivesi konstruktív izeket kínáló lapja, Gyarmati erőteljes metszőstílusa, Leboroni gyermekszemű szépséglátása, Migliorati groteszk humora, Pasqua démoni világa, Pozzi hangsúlyozott egyszerűsége, Raponi grafikai extravaganciája, Schiavi színes foltokból összeállt absztrakt látomása Vannuccini megszokott erényei, Remo Wolf összefogott tömörsége sokhangszerzenekarra emlékeztet, amely végül is tökéletes harmóniát sugároz. A fiatal friss lendülete s a kiforrott művészek magabiztossága az olasz ex libris művészet jövőjének biztos záloga.

KETVIRTOJI RESPUBLIKINĖ EKSLIBRISU PARODA. Katalogas. Vilnius 1970 Lietuvos TSR. Dailininku Sajunga. 16°, 96 l.

A negyedik litván ex libris kiállítás katalógusa igen jól reprezentálja azt a óriási előrelépést, amelyet a litván ex libris művészet az utóbbi években megért s amely az egész Szovjetunióban egyre nagyobb népszerűségnek örvend. A népszerűség oka a nemcsak mindenfajta művészeti konzervatizmussal való szakítás, hanem a modern kifejezőmód, s az újszerű szimbolika mellett az az egészen modern technikai megoldások és társulások (főleg réztechnikákban) amelyeknek titka Nyugat-Európa művészeit is méltán hozza izgalomba s ne egyszer rejtvénytűszerűen (de mindig művészi) hat. A kiállításon 60 műve mintegy 340, különböző technikákkal és stílusban készített alkotását mutatja be s a színvonal igen magas. Ez a kiállítás is azt bizonyítja, hogy egy nemzet kulturájának színvonala nem a lélekszámtól függ elsősorban. Hol van nekünk pl. ennyi jó ex libris művészünk? A katalógushoz A. Gedm nas írt példamutatóan hasznos előszót; a gazdag illusztrációs anyag pedig a kis könyvecskéknek is beillő katalógust a litván ex libris művészet értékes képekönnyvé avatja.

RÖDEL, KLAUS: FERENC RÁKOČZY - EN UNGARSK EXLIBRISKUNSTNER. Frederikshavn 1970, Exlibristen. 8°, 65 l.

Ujabb magyar ex libris monográfia - és ismét Dániából! Mindez nemcsak Klaus Rödelnek, a szerzőnek a magyar ex libris iránti szeretetét és megbecsülését hirdeti, hanem azt is, hogy a magyar vonatkozású ex libris könyvek még mindig kevésbé ismertek a nyugati gyűjtők körében. Az izléses, igen jó nyomdai kiállítás megjelent könyv a szerző tollából (dán és német nyelven) a nagyon szimpatikus művész életútját és művészi pályafutását vázolja fel, de ennél is többet mutat meg a kötet huszonkilenc, részben nyomtatott, részben beragasztott, részben fektetett

nér, részben színes ex librise, amely a kezdeti korszaktól napjainkig mutatja azt az egyre gazdagodó művészi világképet és fejlődő utat, amelyet a mű-
sz magáénak vall és megtett. Gyermeek-, városképi- és magyaros motívum
pajai mellett a virágtéma is egyre gyakrabban tűnik fel Rákóczy Ferenc ex
brisein s a konstruktivista hatások modern változata (Bozsó könyve) is megje-
nik művészetében. Színvilága egyre érzékenyebb, betűtipusai jobbak, kom-
ziciói is egyre zártabbak s bár még mindig az utkeresés korszakában él, még-
egyéni stílusjegyekkel rendelkezik. Viszonylag keveset alkot, de talán éppen
ért lapjai mindig átgondoltak s ez a művész javára szolgál.

A szép kis könyv egyébként kétszáz számozott példányban jelent meg.

AM, IGOR ORESZTOVICS: EKSZLIBRISZI LENINGRADSZKOGO HUDOSZ-
KA-GRAFIKA FILPPA FEDOROVICS MAHONYINA. Leningrad 1970,
kladnik Cslen Leningradszkogo Kluba Ekszlibrisztov, 8°, 8 l.

kis füzet, amely tulajdonképpen a Leningrádi Exlibris Gyűjtők Egyesülete
vi meghívója, rövid életrajz és nyolc illusztráció kíséretében F.F. Mahonyin
libris művészeti tevékenységét ismerteti. Az 1928-ban született művész, aki
ulmányait 1959-ben fejezte be, csak 1968 óta foglalkozik ex librisrel, de
t év munkájának eredményeképpen máris 70 lap áll mögötte. Modern forma-
elve, feliratainak stílusos megoldásai, témáinak a humort sem nélkülöző szé-
skálája, színeinek diszkrét világa máris ráirányították a szovjet ex libris
gyűjtők figyelmét; válogatott lapjait egyébként a budapesti kongresszussal kap-
latos Nemzetközi Ex Libris Kiállításon is láthatta a közönség.

ARDA ZARINA 25 GRAMATZIMES. (Bev. Prof. Peteris Upitis) Riga 1970,
vijas PSR Makslinieku Savieniba. 8°, 12 l., 25 t.

Rihard Zarinsnak, az első lett ex libris művésznek 1969-ben ünnepelték
zadik (1869. jun.27-én született a lettországi Kiegeliben) és halálának (meg-
1939. ápr. 21-én) harmincadik évfordulóját. Képzőművészeti tanulmányait
zentpétervári Stieglitz Rajziskolában végezte, közben 1896-ban és 1899-ben
pa nagy képzőművészeti központjait (Berlin, München, Bécs, Párizs) is
látogatta. 1899-ben a szentpétervári Állami Nyomda alkalmazásába lépett,
nek később művészeti és technikai vezetője lett. (Ez volt egyébként ex
s művészetének legtermékenyebb korszaka; hetvennégy ex libriséből negy-
ezekben az években készült.) A Nagy Októberi Szocialista Forradalom
Rigába költözött, ahol ugyancsak az Állami Nyomda vezetője lett s mel-
g a rigai Képzőművészeti Főiskola grafikai tanszékét is vezette.

Zarins ex libris művészetére a kor vezető stílusa, a szecesszió nyomta rá
egét, de ezen belül is igyekezett az egyéniségének legjobban megfelelő
ezési formát és témákat megkeresni. A zsfolt diszítésű kompozícióktól
e jobban az egyszerűbb, de kifejezőbb formák felé haladt. Ex libriseinek
obik része litográfia, zömük azonban rajz után készült klisé. Nagy érdeme
s, hogy a rigai Képzőművészeti Főiskolán az ex libris művészek egész gár-
nevelte fel.

RATNER, GERMAN: 12 EKSZLIBRISZOV GERMANA RATNERA. (Moszkva 1970 Szerző.) 12°, 12 t. mappában. TMegjelent 150 számozott példányban.)

Germán Ratner, a fiatalabb orosz ex libris művész-generáció egyik erősége pár egyéni hangú fametszetű lapja révén eddig nem volt ismeretlen hazgyűjtőink előtt, de valójában csak a XIII. budapesti Nemzetközi Ex Libris Kongresszus adott alkalmat arra, hogy személyével is, művészetével is közlekedjünk. A harminc és negyven közötti művész a mérnöki pályát a diszlettervezői foglalkozással, ez utóbbit pedig a grafikus hivatással cserélte fel s hogy érdemes volt pályát változtatnia, e mappája is igazolja. A mappájában hol a levegős kompozíciója, az egyszerűség monumentalitását kínáló lapjaival (A. Levickov, G. R. stb.), hol az op art elemeinek a képgrafikával való beépítésével (A. Klempa, K. Badigina stb.) hívja fel magára a figyelmet, hol az anyag különleges fakturájának művészi felhasználásával (XIII. Nemzetközi Ex Libris Kongresszus), hol az építészeti struktúra grafikába-építésével ér el egyénien művészi hatást. Minden lapja más, de minden lapja magán viseli alkotója egyéniségének sajátos bélyegét. Anatolij Kalasnyikov mellett napjaink orosz ex libris művészetének egyik legtehetségesebb tagjaként kell számolnunk.

KREYENBERG, G.: DEUTSCHE AERZTE-EXLIBRIS AUS DEN JAHREN 1500-1870 - KNAUS, H.: AERZTE EXLIBRIS UM 1900. Sonderdruck aus dem Medizinischen Monatsspiegel 1968. Heft. 3. 8°, 59-69. 1.

Az orvosi exlibrisek - régiek és újabbak egyaránt - művészi értékük mellett komoly művelődéstörténeti jelentőséggel, sőt sokszor forrásértékekkel bírnak s így érthető, hogy gazdag irodalmuk van. A német nyelvterület szakirodalmában a témát már majdnem teljesen feldolgozták s egy-egy régi orvosi exlibris felvezetése ma már meglepetésszámba megy. Kreyenberg, aki nemcsak kiváló orvosi, de kiváló exlibrisgyűjtő is, dolgozatában 13 német orvosi exlibrist mutat be a 1500-1870 közötti évekből, ezek közül kettő a XVI. század elejéről származik: A Tannsteter részére készített, 1505 körülre datálható exlibris Hans Bald Grien, vagy Hans Springinklee alkotása. Tannsteter egyébként I. Miksa császár kedvenc udvari orvosa volt. Az 1509-ből származik, címert s az orvosok védőszentjének Kozmának és Damjának alakját ábrázoló Theodor Block-exlibris nem kisebb művész, mint Lucas Cranach alkotta! Érdekes még két, a 17. századból származó német orvos-exlibris, mert e korból kevés hasonló alkotás maradt ránk. A többi exlibris későbbi idők terméke és ha ritkaság szempontjából nem is vetekedhetnek az általunk is ismertetett lapokkal, koruk uralkodó stílusát jól képviselik s a korabeli orvosi szimbolikába is betekintést nyújtanak.

Dr. H. Knaus 1900 körüli orvos-exlibriseket bemutató dolgozata azt adja, hogy ebben az exlibrisstílus szempontjából jellegtelen korban egyedül az orvosi exlibrisek őrizték meg valamit az előző korok grafikai szépségeiből s a fejlődés új útját is sejtették.

A különlenyomat az orvosi exlibrisek gyűjtőinek sok hasznos adatot a művelődéstörténeti ismereteket nyújt.

I. INTERNATIONALER EXLIBRIS KONGRESS COMO 1968. Berlin 1968, Arbeitsgemeinschaft Grafiksammler in der Pirckheimer Gesellschaft des Deutschen Kulturbundes. 4°, 4 l., 14. t. (400 számozott példány.)

A Német Demokratikus Köztársaság exlibris-egyesületének a comoi kongresszusra kiadott mappája a keletnémet grafika nagy fejlődéséről tesz tanuságot. A mappát stilszerűen Kurt Biegholdtnak a 19. századi Comot ábrázoló, Corot-án készült linometszete nyitja meg. Oswin Vokamer Sassnitzer kikötő c. rézmetszetű lapja a műszaki rajz pontosságát egyesíti a látásélmény valóság-hű kifejezésével. Gerhard Kurt Müller fametszetű illusztrációja konzervatívizmusa ellenére is jó élményt nyújtó alkotás. Helga Paditz fametszetű vignette harmonikus kompozíciójával és finom metszőtechnikájával tűnik ki. Az exlibrisek közül Ulrich Bewersdorff fametszete a szecesszió modernizálását kísérel meg mérsékelt sikerrel, Hans Schulze fametszetű lapja szaggatott vonalvezetésével egyéni kiegészítésű formaritmust kínál, Karl Georg Hirsch fametszete pedig groteszk-gében is megkapó alkotás. J. Lebek fametszete a modern technikát állítja a középpontjába, Heinz Olbrich rézkarcában a keleties elemek kitűnő technikával párosulnak. S. Ratzlaff rézkarca újvonalu aktjával hívja fel magára a figyelmet, Hans Schulze fametszete pedig a zsufoltság és a kompozíciós egység antagonizmusával küzdök. Gerard Stauff rézmetszete a görög vázarajzok vonalvezetését kelti életre, Heiner Vogel fametszetében pedig a narratív elem egyszerű formában jelentkezik; Oswin Volkamer exlibrise pedig a természetelleny elkoptathatatlan forrásából merít s egyszerű eszközökkel is maradandót alkot.

A mappa kiállítása - híven a német könyvnyomtatás nemes hagyományaihoz és korszerű felkészültségéhez - kifogástalan.

VEENTWINTIG NEDERLANDES EXLIBRIS. (Uitgave van de Exlibriskring der WBV. ter gelegenheid van het Twaalfde Internationale Exlibriskongres te Como 1968.) Amsterdam 1968, Exlibriskring der WBV. Vereeninging. 8°, 4 l., 14. t.

A hollandok comoi kongresszusi mappája méltó ahhoz a világhírnévhez és magas művészi színvonalhoz, amelyet a holland exlibrisművészet Európa exlibrisművészetében játszik. A ma már nemzetközi márkát jelentő és világszerte ismert Jan Battermann (három exlibrise közül a két fametszet a klasszikus realizmus, a háromszinnyomatu linometszet pedig az absztrakció stílusnyelvén beszél), és G. Rueter (három fametszete a modern klasszicizmus mintaképe), Lou Strik (három fametszetében a robusztus erő meseteremtő fantáziával a groteszk ötlet: egyéni metszőtechnikával forrnak művészi egységbe), Cees Abdrissen (két, illetve háromszinnyomatu linometszete a kassáki képarchitektúrával rokon) és Rueter Rossem (zsufolt, többemeles kompozícióját a képet körülölelő felirat fogja egységbe) mellett Jihan Meijerink, Mia Pot van Regteren Altena, Jan Dik, H. van den, Elly Visser van den Hoeven, H. Berserik, Jaap Kuiper, W.A. de Wijn, Jan Michielsen és H. Corvers a második vonalat, illetve az utánpótlásra képviselik, de mind sajátos arcúval rendelkeznek s közülük Jan Dik, Elly Visser van den Hoeven és W. A. de Wijn hamarosan az élvonalban lesznek.

/MAPPE DER/ Ö/STERREICHISCHE/ E/XLIBRIS/ G/ESELLSCHAFT/ DEM
EUROPAEISCHEN EXLIBRIS-KONGRESS IN COMO 1968. Wien 1968,
8°, 4 l., 19 t.

Az osztrákok comoi mappája szabad grafikákat éppen úgy ad, mint
libriseket s így jó betekintést nyújt a mai osztrák grafika egészébe. A
grafikák tulnyomó része tájkép és veduta (Otto Feil, Toni Hofer, Hubert
Erich Schöner, Franz Stumvoll, Franz Traunfellner)- szolid, realista alk
az egyes művészek ismert, egyéni stílusjegyeivel; a figurális kompozíció
hard Brandl, Ernst von Dombrowski, Willi Sauer) már modernebb hangot
meg, anélkül azonban, hogy lemondanának az élményközlés közvetlen
Dombrowski lapja (Óranyal) a gyermeki szépséglátás friss hamvasságát
Hedwig zum Tobel háromszínyomatu Európája pedig rokokó bájjával ejt
exlibrisek között az írásos és monogramos exlibrisek vezetnek (Johan
Freund, Ottmar Premstaller, Hans Janzoni, Roland Roveda) s a betű ki
tetlen esztétikai lehetőségeire hívják fel a figyelmet. A figurális exlibri
zül Rose Reinhold és Roswita Schöner lapjai emelkednek ki; az utóbbi
zetes, fekvő, olvasó férfja különösen figyelemreméltó modern alkotás.

/MAPPE DER/ D/EUTSCHE/ E/XLIBRIS/ G/ESELLSCHAFT/ DEN TEILN
AM XII. INTERNATIONALEN EXLIBRISKONGRESS IN COMO 1968.
1968, DEG. 8°, 4 l., 15 t.

A nyugatnémet exlibrisegyesület comoi mappája ismert n
kotásokat tartalmaz. Ugy a szabad grafikák (Ellen Beck, Peter
Ott, Norbert Ott, Hans Pape, Helmut Seehausen), mint az exlibrisek
mi grafikák (Karl Bedal, Jürgen Dost, Conrad Felixmüller, J. L. Ga
mann Huffert, Rudolf Koch, Johann Naha, Herbert Ott) jó európai át
viselnek; közülük Hans Pape fametszetű meseillusztrációja, Helmut
műanyagmetszetű szabad grafikája, Karl Bedal, Herman Huffert, Ernst
wald és a két Ott exlibrisei emelkednek az átlag fölé. Kiemelkedő m
kotással - sajnos - a mappa nem szolgál.

XII. CONGRESSO INTERNACIONAL DE EXLIBRIS COMO 1968
1968, AEB. 8°, 1 l., 12 t.

Ügyes ötlet volt a spanyol exlibrisegyesülettől, hog
nem az ismert spanyol exlibrisművészek, hanem a "Luisa Cu
vésznövendékeinek a munkáiból állította össze. A lapokat fiatal
lülről fakadó szolid absztrahálás és kamaszos humor lengi át. A tí
Maria Rosa Colomer, Josefina Martín, Carmen Puig és Eulalia Zar
kiforrott művészek, de a többiek (Montserrat Andreu, Maria del Ca
mer, Antonia García Jaramillo, Antoni Gelabert Jr., Eulalia Gela
Pila, Dolores Poveda, Josefina Roig) is mutatják már oroszlánkörmei
letet egyébként érdemes volna magyar viszonylatban (a Képző- és I
ti Gimnázium növendékeinek munkáiból) ugyancsak megvalósítani.

RÉSUMÉ

Dans l'article premier Ferenc GALAMBOS publie son necrologe a l'occasion du décès du célèbre collectionneur hongrois LÁSZLO PETRIKOVITS, qui est né à Nyiregyháza, le 18 juin 1901 dans la famille d'un pauvre instituteur. Il a acquis son diplôme de médecin à Debrecen en 1928, et bientôt il s'installa dans le village de Szerencs, où il a fait sa pratique jusqu' à sa mort, le 22 septembre 1972. Docteur Petrikovits était médecin dévoué de ses environs. Après de sa vocation médicale il s'intéressait presque à tous. Il a fait des voyages dans les divers pays d'Europe. C'était vers 1930 quand il commença à collectionner. Il l'a commencé par des livres, d'ex libris, puis sa sphère d'intérêts s'élargit. Durant la deuxième guerre mondiale la plupart de sa collection fut péri. Depuis 1951 il a continué son activité de collectionneur. Dans sa bibliothèque se trouvaient en grand nombre des publications bibliophiles et si modernes. D'entre ses pièces uniques il a richement concédé au Collège Várospatak et à la Bibliothèque Nationale Széchenyi. Il possédait une riche collection minéralogique, zoologique et ethnographique. Ses clients le gratifiaient des objets d'archéologie. D'entre les collections du Docteur Petrikovits il faut mentionner sa collection de cartes postales qui devenait d'une portée nationale. Cette collection contenait déjà 400.000 pièces, en ce temps sa collection était la troisième plus grande au Monde. Comme collectionneur d'exlibris, Petrikovits était pareillement très actif. Dans la liste d'échange de la MEGE en 1939 il figure avec 26 planches à changer. En 1962 il a changé ses 61 ex libris, d'après la liste d'échange de la KBK. D'entre les artistes hongrois il faut mentionner Antal Fery qui lui a créé plusieurs planches de haute niveau. En 1967 il a donné sa bibliothèque scientifique, sa collection de cartes postales, ses reliures de Rákóczi et Kossuth au village de Szerencs. Sa collection bien renommée fonctionne à présent comme Musée de l'Histoire Locale. L'activité de L. Petrikovits sera un chapitre inoubliable de l'histoire des collections hongroises. C'est aussi F. Galambos qui fait connaître l'activité d'Alfréd Forbát. Forbát était le créateur d'une cartelle d'exlibris, éditée en 1916, et qui contenait une centaine de planches, parues en Hongrie dans les deux premiers siècles de l'ère chrétienne. Forbát est né en 1897 à Pécs, en Hongrie. En terminant ses études d'architecture, il devient un collaborateur de Gropius à Weimar. A cette époque beaucoup de hongrois étaient membres du Bauhaus: Moholy-Nagy, Josef Albers, László Moholy-Nagy, Farkas Molnár, Réth, Kállai, etc... Après l'arrivée au pouvoir de Hitler Forbát vit en Hongrie. En 1938 il s'installa en Suède, où il est mort en juin 1972. L'article analyse détaillément les 10 planches de la cartelle parue en 1916.

Dénes GÁBOR présente l'oeuvre de László FESZT (p.11.) qui est né en 1901 à Cluj, en Roumanie et qui gagna le deuxième prix du XIVème Congrès International des Arts et des Lettres. Ses oeuvres furent présentées en 1970 dans la Galerie Nationale Hongroise.

József M. KISS est collaborateur du Musée Balaton à Keszthely. C'est Ferenc Galambos qui fait connaître son activité artistique (page 13.). L'artiste est né en 1936. Il a fait ses études de graphique à Leipzig. En 1971 il publia sa cartelle avec 12 linos intitulée "L'histoire de la navigation du lac Balaton".

Imre SOÓS présente le nouveau membre artiste de la KBK, József FAR-KAS (p.16.) Dans la rubrique nouvelle "Le Forum des Collectionneurs" (p.18.) László GOMBOS raconte sa vie de collectionneur. C'était le feu F. DRAHOS qui lui a créé son premier ex libris. A présent il possède 30 planches, portant son nom. - Sur la page 23 Docteur Dénes KERTÉSZ, médecin vétérinaire de Cibakháza répond à la question: "Comment devenais-je collectionneur?" La collection de l'auteur contient environ 15.000 planches.

Des nouvelles diverses (pp.28-37) donnent un tableau de la vie d'exlibris en Hongrie. On énumère les articles parus dans les périodiques étrangers présentant nos artistes, nos publications.

Sur la page 38 c'est Imre SOÓS qui présente le nouveau chef d'oeuvre de Ferenc GALAMBOS. La Bibliothèque du Comitat Heves à Eger a édité sa "Bibliographie de la Littérature Hongroise d'Exlibris entre 1920 et 1970." Cette publication bien réussie comble une lacune est elle est très utile pour les collectionneurs et spécialistes.

Sur la page 40 la KBK présente la liste de ses nouveaux membres.

Les publications résumées sont les suivantes: Cartelle d'Exlibris de GOL-JAKOVSKIJ, parue à Moscou en 1970. - VULJ-MINAJEV: "Lenin sur l'Exlibris"-cartelle éditée en 1970 à Moscou. - "14 Exlibris Italiens" - cartelle éditée en l'honneur du Congrès de Budapest, Como, 1970. - Catalogue de la Quatrième Exposition d'Exlibris Lituanes, Vilnius 1970. - Ródel: Ferenc Rákóczy (monographie sur le jeune artiste hongrois), Frederikshavn 1970. - ZRAM: Activité artistique de F.F. Mahonyin, Leningrad 1970. - Rihard Zarin: 25 Exlibris. Préface de P. Upitis, Riga 1970. - Cartelle d'Exlibris des médecins allemands entre 1500 et 1870, Knaus: Exlibris des médecins autour 1900, (deux éparatum parus dans la revue Medizinischer Monatsspiegel, année 1968.) - Cartelles éditées en l'honneur du Congrès de Como: Berlin 1968, Amsterdam, 1968, Wien, 1968, Deutsche Exlibris Gesellschaft 1968, Barcelona 1968.

Megjelent 500 példányban, 4 (A/5) iv terjedelemben.
730446 DATORG Nyomda - Felelős vezető: Harkai József

(Folytatás)

- SZILÁGYI Imre
Hajdunánás,
Bocskai u 7
- SZOKOLY Tamás
Zalaszentgrót,
Lenin u 9
- SZUNYOGH Józsefné
Cegléd, Sárkány u 7
- SZÜCS Dezső
Váraszó,
Rákóczi u 1
- DR. SZÜCS Jánosné
Pécs,
Pollách M. u 6/a
- TAMÁS Pál
Budapest, VI.
Vörösmarty u 58/a
- TASI Miklós
Hajduszoboszló,
Vöröshadsereg u 15
- TÓTH Béláné
Budapest, XI.
Bocskai ut 36
- TÓTH Zoltán
Zalaszentgrót,
Dózsa u 12
- TRENCSÉNYI Edit
Cegléd,
Kazinczy u 20
- VARGA Ágota
Zalaszentgrót,
Lenin u 56
- VARGA Balázs
Gyöngyös,
Olimpia u 9
- VAS MEGYEI KÖNYVTÁR
Szombathely,
Petőfi u 43
- VATTAY Dénes
Zalaszentgrót,
Dózsa Gy. u 14
- VÁRI Andor
Keszthely,
Bercsényi u 44
- VÁRALJAI Imre
Budapest
Pongrác u lkt. 27 ép.
II. lépcső
- VÁRSZEGI Anna
Budapest, XI.
Késmárki köz
- VIDA Ferencné
Budapest, III.
Gyik u 3
- VIDÁTS Antalné
Budapest, XI.
Bocskai ut 50
- VITÁRIUS Mihály
Budapest, XVII.
Tanár u 12
- VIZVÁRI Béla
Budapest, VI.
Rudas L. u 5
- ZAGYVA Sándor
Cegléd, Pesti u 20
- ZALASZENTGRÓTI
JÁRÁSI KÖNYVTÁR
Zalaszentgrót
- ZÖLD Ferenc
Győr, Festő u 4
- ZSOLCZAI Zoltán
Kecskemét,
Lenin tér 3/B1

Figyelem!

Kérjük azon tagjainkat, akik az Értesítő ez évi cserelistáján szerepelni kívánnak, hogy 1973 október 30-ig ezen szándékukat pontos címük feltüntetésével titkárunkkal közölni sziveskedjenek. A később beérkezett jelentkezéseket nem vehetjük figyelembe!

Tagdíjhátralékosok a cserelistán nem szerepelnek.

NEVES GRAFIKUSMŰVÉSZEINK
SZÁMOZOTT RÉZKARCAI
RÉSZLETRE IS MEGVÁSÁROLHATÓ
KÉPCSARNOK BEMUTATÓTERMEI

BUDAPESTEN

CSÓK ISTVÁN GALÉRIA

V., Váci utca 25.

MEDNYÁNSZKY TEREM

V., Tanács körút 10.

CSONTVÁRY TEREM

V., Vörösmarty tér 1.

PAÁL LÁSZLÓ TEREM

VIII., Rákóczi út 10.

DERKOVITS TEREM

VI., Lenin körút 63.

PÓR BERTALAN TEREM

VIII., József körút 70.

VIDÉKEN

BÉKÉSCSABA

Tanácsköztársaság u. 10.

NYÍREGYHÁZA

Dózsa György u. 10.

DEBRECEN

Vöröshadsereg u. 31.

PÉCS

Kossuth Lajos

EGER

Széchenyi út 13.

SALGÓTARJÁN

Tanácsköztársaság

GYŐR

Bajcsy Zsilinszky út 35.

SZEGED

Kárász u.

MISKOLC

Széchenyi út 21—23.

SZOLNOK

Kossuth Lajos u. 6—8.

KAPOSVÁR

Ady Endre u. 10.

SZOMBATHELY

Bajcsy Zsilinszky u. 27.

NAGYKANIZSA

Deák tér 3.

VESZPRÉM

Szabadság tér

ZALAEGERSZEG Kossuth Lajos u. 15.